

Financijski izvještaji i analiza na primjeru odabranog dioničkog društva

Haistor Ramić, Sanel

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The Polytechnic of Rijeka / Veleučilište u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:125:649468>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Rijeka Digital Repository - DR PolyRi](#)

**VELEUČILIŠTE U RIJECI
POSLOVNI ODJEL**

SANEL HAISTOR RAMIĆ

**FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI I ANALIZA NA PRIMJERU
ODABRANOG DIONIČKOG DRUŠTVA**

Završni rad

Rijeka, 2019.

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Poslovni odjel

Rijeka, 14.03.2019.

**ZADATAK
za završni rad**

Pristupniku Sanelu Haistoru Ramiću

MBS: 2423000099/16

Studentu stručnog studija Poduzetništvo izdaje se zadatak završni rad – tema završnog rada pod nazivom:

Financijski izvještaji i analiza na primjeru odabranog dioničkog društva

Sadržaj zadatka:

Dati teorijski pregled financijskog izvješćivanja u Republici Hrvatskoj te iscrpnu analizu upotrebe financijskih izvješća u analizama boniteta i financijskim analizama poduzeća. Posebnu pozornost posvetiti sustavima pokazatelja. Temeljem financijskih izvještaja, upotrebom financijskih pokazatelja analizirati poslovanje odabranog poduzeća. Rezultate istraživanja sustavno prikazati u zaključku.

Rad obraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta u Rijeci.

Zadano: 14.3.2019.

Predati do: 15.9.2019.

Mentor:

Mr.sc. Denis Buterin

Pročelnik odjela:

Mr.sc. Anita Stilin

Zadatak primio dana: 14.3.2019.

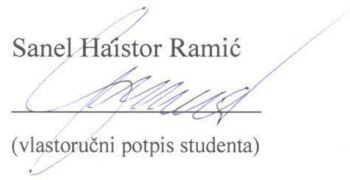
Sanel Haistor Ramić

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Ovim putem izjavljujem da sam završni rad pod naslovom „Financijski izvještaji i analiza na primjeru odabranog dioničkog društva“ pod stručnim mentorstvom i nadzorom mr. sc. Denisa Buterina izradio samostalno.

Sanel Haistor Ramić

(vlastoručni potpis studenta)

**VELEUČILIŠTE U RIJECI
POSLOVNI ODJEL**

**FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI I ANALIZA NA PRIMJERU
ODABRANOG DIONIČKOG DRUŠTVA**

Završni rad

Predmet: Financiranje poduzeća

Mentor: mr. sc. Denis Buterin

Student: Sanel Haistor Ramić

Rijeka, rujan 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	8
2. POJAM I DEFINICIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA	9
3. VRSTE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA	12
3.1. Bilanca	12
3.2. Račun dobiti i gubitka.....	16
3.3. Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti	19
3.4. Izvještaj o promjenama kapitala	20
3.5. Izvještaj o novčanom toku	21
3.6. Bilješke uz financijske izvještaje.....	24
4. METODE I POKAZATELJI ANALIZE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA	25
4.1. Horizontalna i vertikalna analiza financijskih izvještaja	27
4.2. Pokazatelji analize financijskih izvještaja	28
4.2.1. Pokazatelji likvidnosti	31
4.2.2. Pokazatelji zaduženosti	33
4.2.3. Pokazatelji aktivnosti	34
4.2.4. Pokazatelji ekonomičnosti.....	35
4.2.5. Pokazatelji profitabilnosti	36
5. SUSTAVI POKAZATELJA.....	39
5.1. Du Pont sustav pokazatelja.....	40
5.2. Altmanov Z-Score model	42
5.3. Kralicekov DF pokazatelj	45
5.4. Bex sustav pokazatelja.....	46
6. ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA TVRTKE METIS D.D.	48
ZAKLJUČAK	55
POPIS SLIKA	56
POPIS TABLICA.....	57
LITERATURA.....	58

SAŽETAK

Pojam analize vezan je uz raščlanjivanje ili rastavljanje cjeline na njene pojedine dijelove kako bi se moglo doći do elemenata koji su nedjeljivi, pa tako analiza financijskih izvještaja predstavlja proces korištenja raznih analitičkih metoda uz pomoć koji se informacije sadržane u financijskim izvještajima konvertiraju u upotrebljive informacije koje su relevantne za upravljanje organizacijom. Riječ je o najvažnijem dijelu kompletne analize poslovanja organizacije. U radu će biti prikazane vrste financijskih izvještaja kao i metode i pokazatelji analize financijskih izvještaja.

Ključne riječi: analiza, financijski izvještaji, kapital, likvidnost, zaduženost, ekonomičnost, profitabilnost, aktivnost

1. UVOD

Tema ovog rada su analize financijskih izvještaja, a rad se sastoji od pet cjelina.

Prva cjelina služi kao uvod u predmet rada te se u njoj definira pojam financijskih izvještaja.

Druga cjelina prikazuje vrste financijskih izvještaja, tj. bilancu, račun dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o promjenama kapitala, izvještaj o novčanom toku te bilješke uz financijske izvještaje.

Treća cjelina se bavi metodama i pokazateljima analize financijskih izvještaja. Objašnjene su horizontalna i vertikalna analiza financijskih izvještaja te su pobliže opisani pokazatelji analize financijskih izvještaja, tj. pokazatelji likvidnosti, pokazatelji zaduženosti, pokazatelji aktivnosti, pokazatelji ekonomičnosti i pokazatelji profitabilnosti.

Četvrta cjelina govori o sustavima pokazatelja te kratko opisuje Du Pont sustav pokazatelja, Altmanov Z-Score model, Kralicekov DF pokazatelj i Bex sustav pokazatelja.

Posljednja se cjelina bavi analizom financijskih izvještaja tvrtke Metis d.d.

2. POJAM I DEFINICIJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Financijski izvještaji predstavljaju skup podataka, izraženih vrijednosno, koji prikazuju poslovanje organizacije te ujedno financijski izvještaji predstavljaju krajnji cilj računovodstvenog sustava. Računovodstveni sustav predstavlja najbitniji dio informacijskog sustava organizacije, a riječ je o procesu sakupljanja financijskih informacija, njihove obrade te sastavljanja financijskih izvještaja koji su usmjereni prema donositeljima odluka (Gulin i sur., 2012). Potrebno je istaknuti da financijski izvještaji ne služe samo radi prikaza računovodstvenog stanja nego služe i za prikaz elemenata koji su važni za planiranje budućih odluka, a pogotovo onih koje se vezuju uz izračun očekivanog povrata, cijena dionica, rizika, goodwill¹-a, vrijednosti organizacije i slično.

Cilj financijskih izvještaja je da informiraju zainteresirane strane o financijskom položaju organizacije kao i o uspješnosti poslovanja organizacije (Žager i sur., 2008). S obzirom na prethodno navedeni cilj financijskog izvještavanja, potrebno je zadovoljiti određene potrebe zainteresiranih korisnika financijskih izvještaja, što se pogotovo odnosi na donositelje odluka, pa se tako kao tri osnovna cilja financijskog izvještavanja navode (Gulin i sur., 2012):

- Financijski izvještaji trebaju osigurati upotrebljive podatke trenutnim i budućim, tj. potencijalnim investitorima i kreditorima kao i drugim zainteresiranim stranama radi njihovog donošenja racionalnih odluka o kreditiranju, investiranju i sl. Drugim riječima, informacije u financijskim izvještajima trebaju biti razumljive svim korisnicima.
- Financijski izvještaji trebaju prikazati informacije koje mogu biti od pomoći trenutnim i budućim kreditorima, investitorima i drugim korisnicima prilikom procjenjivanja iznosa, vremena te neizvjesnosti budućih primitaka od prodaje, kamata, dividendi i sl., tj. trebaju biti prikazane informacije o novčanim tokovima.
- Financijski izvještaji trebaju prikazivati podatke o ekonomskim resursima organizacije, funkciji ekonomskih resursa te prikazati moguće potrebe za dodatnim resursima.

¹ Goodwill predstavlja nevidljivu vrijednost organizacije koja se procjenjuje temeljem ugleda organizacije i poslovanja organizacije na tržištu.

Prilikom kreiranja financijskih izvještaja potrebno je uvažiti sve specifičnosti, značajke i raznolikosti pojedinih organizacija kako bi korisnici financijskih izvještaja mogli donijeti ispravne, tj. informirane odluke te je također financijske izvještaje potrebno promatrati kao dijelove jedne cjeline, što znači da svaki pojedini financijski izvještaj ne pruža sve potrebne podatke koje su korisnicima potrebne. Jedan od primjetnih problema u financijskom izvještavanju je njihova periodičnost, tj. dolazi do prekasnog dobivanja podataka jer se izvještaji uglavnom kreiraju i objavljuju periodično, pa se u trenutku dobivanja informacija uglavnom ne može više bitno vršiti utjecaj na postojeće stanje (Vidučić, 2004).

Prema Međunarodnim računovodstvenim standardima financijski izvještaji trebaju imati određene značajke kako bi se mogli opisati kao upotrebljivima za korisnike financijskih izvještaja, pa se tako mogu razlikovati četiri načela kvalitativnih značajki, a to su (Žager i sur., 2008):

- Razumljivost - razumljiva informaciju mogu shvatiti oni korisnici koji posjeduju temeljna ekonomska znanja
- Važnost - važni podaci imaju velik utjecaj na donošenje odluka od strane korisnika
- Pouzdanost - pouzdana informacija je ona koja vjerno prikazuje transakcije i ostale događaje ukoliko je prikazana u skladu sa ekonomskom stvarnošću i suštinom, a ne samo u zakonski propisanom obliku
- Usporedivost - informacije su usporedive ukoliko su nastale na temelju dosljednih računovodstvenih politika unutar pojedine organizacije, za vrijeme poslovanja organizacije te u različitim organizacijama (usporedba u vremenu i prostoru). Drugim riječima, radi se o primjeni istih pravila za vrednovanje imovine i obveza organizacije, te za priznavanje rashoda i prihoda. Ovdje je važno naglasiti da je potrebno ostvariti usporedivost informacija kroz vrijeme i sa sličnim organizacijama prikazom postotnih odnosa jer često usporedba apsolutnih veličina nije prikladna.

Prema Međunarodnim računovodstvenim standardima za interpretaciju financijskih izvještaja koriste se temeljne računovodstvene pretpostavke, a ističu se (Ministarstvo financija, 2015):

- Nastanak poslovnog događaja - učinci poslovnih događaja se priznaju u trenutku njihovog nastanka, a bilježe se u računovodstvenim evidencijama kao i u financijskim izvještajima za određeno razdoblje
- Neograničenost vremena poslovanja - podrazumijeva se da organizacija posluje kontinuirano te da organizacija ne namjerava prekinuti poslovanje

- Dosljednost - financijske izvještaje organizacije trebaju kreirati uz korištenje nepromijenjenih računovodstvenih politika.

Računovodstvena načela definiraju načine evidentiranja i izvještavanja o nastalim poslovnim događajima, te se integriraju u računovodstvene metode i postupke sakupljanja i analize informacija kao i načine prikazivanja sakupljenih podataka u cilju osiguranja kvalitetnih podataka za korisnike (Tipurić, 2003).

Slika 1. Položaj općenito prihvaćenih računovodstvenih načela

Izvor: Izrada autora prema Harison, W. T., Horngren, C.T. (1993). Financial Accounting. New Jersey: Prentice Hall

Na Slici 1. prikazuje da konceptualni okvir utvrđuje ciljeve, funkciju i limite financijskog izvještavanja te da je cilj financijskog izvještavanja pružanje informacija korisnicima uz korištenje određenih pretpostavki i načela. Informacije kreirane na takav način se grupiraju u više financijskih izvještaja koji postaju sredstvo za prikazivanje informacija korisnicima.

3. VRSTE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Vrste financijskih izvještaja u Republici Hrvatskoj regulirane su Zakonom o računovodstvu² u kojem se navodi da u obvezne financijske izvještaje spadaju:

- Bilanca
- Račun dobiti i gubitka
- Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti
- Izvještaj o promjenama kapitala
- Izvještaj o novčanom toku
- Bilješke uz financijske izvještaje.

Bilanca, tj. izvještaj o financijskom položaju, predstavlja izvještaj koji korisnicima daje podatke o financijskom stanju organizacije. Račun dobiti i gubitka, koji se još naziva i izvještajem o uspješnosti poslovanja, predstavlja izvještaj koji korisnicima pruža podatke o financijskim rezultatima organizacije. Financijski izvještaj koji pruža podatke o politici raspodjele zarada na dio koji se isplaćuje vlasnicima i dio koji ostaje organizaciji naziva se izvještaj o promjenama kapitala, a izvještaj koji pruža informacije o izvorima pribavljanja kapitala i načinu njegove uporabe naziva se izvještaj o novčanom toku. Bilješke uz financijske izvještaje korisnicima pruža dodatne podatke i detaljnije objašnjava pojedine pozicije temeljnih financijskih izvještaja. Iako je riječ o različitim financijskim izvještajima koji se sastavljaju neovisno jedan o drugom, korisnici iz njih mogu dobiti širu i potpuniju sliku poslovanja organizacije.

3.1. Bilanca

Bilanca predstavlja jedan od osnovnih financijskih izvještaja organizacije koji pruža informacije o obujmu i strukturi imovine, kapitala i obveza kojima, na određeni dan, raspolaže organizacije.

² Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, [raspoloživo na: <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu>], <pristupljeno: 16.6.2019.>

Drugim riječima, radi se o prikazu financijskog stanja ili položaja organizacije na određeni dan, za razliku od računa dobiti i gubitka koji prikazuje pojedine elemente aktivnosti (rashodi i prihodi) i uspjeh za vrijeme određenog obračunskog razdoblja (Barnić i sur., 2008).

Slika 2. Primjer obrasca bilance

BILANCA		Obrazac POD-BIL		
stanje na dan _____		Iznosi u kunama, bez lila		
Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr bilješka	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4	5
AKTIVA				
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	001			
B) DUGOTRAJNA IMOVINA (003+010+020+029+033)	002			
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (004 do 009)	003			
1. Izdaci za razvoj	004			
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	005			
3. Goodwill	006			
4. Predjmovi za nabavu nematerijalne imovine	007			
5. Nematerijalna imovina u pripremi	008			
6. Ostala nematerijalna imovina	009			
II. MATERIJALNA IMOVINA (011 do 019)	010			
1. Zemljište	011			
2. Građevinski objekti	012			
3. Postrojenja i oprema	013			
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	014			
5. Biološka imovina	015			
6. Predjmovi za materijalnu imovinu	016			
7. Materijalna imovina u pripremi	017			
8. Ostala materijalna imovina	018			
9. Ulaganje u nekretnine	019			
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (021 do 028)	020			
1. Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	021			
2. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	022			
3. Sudjeljujući interesi (udjeli)	023			
4. Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjeljujući interesi	024			
5. Ulaganja u vrijednosne papire	025			
6. Dani zajmovi, depoziti i sl.	026			
7. Ostala dugotrajna financijska imovina	027			
8. Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	028			

Og grafika d.o.o., OGIJUH
Obruka za nametbu: B-POD

385884066127

Izvor: <https://git.hr/trgovina/tiskanice/bilanca-b-pod-p100/>

Osnovni elementi bilance kao financijskog izvještaja su imovina, tj. sredstva (aktiva) te kapital i obveze (pasiva). Odnosi između pojedinih temeljnih elemenata bilance su sljedeći:

- Kapital predstavlja ukupnu imovinu umanjenu za visinu obveza
- Obveze predstavljaju ukupnu imovinu umanjenu za vrijednost kapitala
- Ukupna imovina predstavlja zbroj kapitala i obveza.

Aktiva se odnosi na prikazivanje obujma i strukture imovine ili sredstava koju organizacija posjeduje na određeni dan (datum bilance). Prema Međunarodnim računovodstvenim standardima (u nastavku rada MRS), sredstvo predstavlja resurs koji se kontrolira od strane subjekta, a kao rezultat nekih prošlih događaja i od čega se u budućnosti očekuje priljev ekonomske koristi. Aktiva bilance, osim navedenog, pruža i podatke o vrijednosti materijalne imovine organizacije (npr. strojevi, nekretnine, vozila, oprema, namještaj, zalihe materijala ili sirovina i sl.) na određeni dan te također pruža informacije o vrijednosti financijske imovine (npr. novac na računima, novac u blagajni, ulaganja u dionice, potraživanja od kupaca i sl.) organizacije na određeni dan (Bešvir, 2008). Kompletna imovina kojom organizacija raspolaže u bilanci se klasificira i prikazuje korištenjem sljedećih hijerarhijskih razina:

- S obzirom na ročnost ili dospijeće
- S obzirom na vrste (skupine i podskupine).

S obzirom na ročnost, imovina organizacije se može podijeliti na dugotrajnu i kratkotrajnu imovinu, a kao kriterij koristi se vrijeme dospijeća od datuma bilance. Kratkotrajnu imovinu predstavlja sva imovina koja dospijeva (koja će se realizirati i, direktno ili indirektno, pretvoriti u novac) unutar vremenskog razdoblja od jedne godine, dok se sva ostala imovina svrstava u dugotrajnu imovinu.

Dugotrajna imovina organizacije se klasificira i prikazuje prema vrstama u sljedećim podskupinama (Barbić i sur., 2008):

- Nematerijalna imovina (koncesije, patenti, licence, izdaci za razvoj, softver i ostala prava, robne i uslužne marke, *goodwill* i ostala nematerijalna imovina)
- Materijalna imovina (nekretnine, zemljišta, alati, oprema, postrojenja, pogonski inventar, transportna imovina, materijalna imovina u pripremi, biološka imovina, ulaganja u nekretnine te ostala materijalna imovina)
- Financijska imovina (zajmovi za povezane poduzetnike, dionice i udjeli kod povezanih poduzetnika, ulaganja u vrijednosne papire, udjeli i dionice organizacije, sudjelujući interesi, depoziti, dani zajmovi i sl.)
- Potraživanja (potraživanja na temelju prodaje na kredit, potraživanja od povezanih poduzetnika, ostala potraživanja)
- Odgođena porezna imovina.

Kratkotrajna imovina organizacije se prema podskupinama i vrstama klasificira na sljedeći način (Barbić i sur., 2008):

- Potraživanja (potraživanja od povezanih poduzetnika, kupaca, zaposlenika, sudjelujućih poduzetnika, države i ostalih organizacija i institucija)
- Zalihe (materijal i sirovine, nedovršeni proizvodi i poluproizvodi, proizvodnja u tijeku, trgovačka roba, gotovi proizvodi)
- Financijska imovina (zajmovi dani povezanim poduzetnicima, dionice i udjeli kod povezanih poduzetnika, uloženi u vrijednosne papire, dionice i udjeli organizacija, sudjelujući interesi, depoziti, dani zajmovi i sl.)
- Novac u banci i blagajni (gotovinska novčana sredstva koja se nalaze pohranjena na bankovnim računima ili u blagajni organizacije).

U bilanci organizacije pasiva prikazuje strukturu i obujam izvora financiranja raspoložive imovine na određeni dan. Drugim riječima, pasiva prikazuje koje izvore organizacija koristi (vlastite ili tuđe) za financiranje imovine koja je prikazana u aktivni bilance. Vlastiti kapital predstavlja kapital koji su u organizaciju unijeli dioničari prilikom osnivanja dioničkog društva ili udjelničari kod društva s ograničenom odgovornošću, koji je promijenjen s obzirom na poslovne rezultate organizacije u proteklom razdoblju (dobit ili gubitak) kao i za moguću promjenu (smanjenje ili povećanje) kapitala koji je unesen prilikom osnivanja dioničkog društva. Temeljni odnos i potvrdu ravnoteže u bilanci predstavlja zbroj aktive (cjelokupne računovodstvene vrijednosti raspoloživih sredstava organizacije) koji je jednak zbroju pasive, tj. financijskih izvora organizacije (Barbić i sur., 2008).

Postoje brojni rizici koje treba znati prepoznati i na njih obratiti pozornost, poput primjerice velike dostupnosti sredstava koja može sugerirati nadolazeću financijsku krizu, a koja se potom vrlo lako može transformirati u gospodarsku krizu pa se u takvim uvjetima treba posebno oprezno zaduživati (Buterin et al, 2018). Brojne posljedice prezaduženosti i bilančnih neravnoteža do izražaja su došle upravo u vrijeme zadnje financijske krize, poznate pod imenom Velika recesija, (Buterin i Buterin, 2014). U tom vremenu ugrožena su bila čitava financijska tržišta te je dovedena u pitanje i opstojnost mirovinskih fondova (Olgić Draženović et al, 2018). Nadalje, vrlo je važan tečajni rizik o čemu posebno treba voditi računa kod zaduživanja u stranoj valuti. Na to ukazuju brojni primjeri, poput onoga iz 2010. godine u Europskoj monetarnoj uniji kad su mjere Europske centralne banke gotovo dovele do pariteta eura i dolara (Buterin et al, 2015).

Kapital organizacije predstavlja vlastiti izvor financiranja imovine a može se izračunati kao ostatak imovine organizacije nakon što se odbiju sve obveze. Vlastiti izvori financiranja predstavljaju uloge u organizaciju, koji se u pasivi bilance dalje razvrstavaju i prikazuju unutar nekoliko stavaka:

- Temeljni ili upisani kapital (početni iznos kapitala koji se definira temeljnim aktom i upisuje u sudski registar)
- Kapitalne rezerve (dio kapitala organizacije koji se ostvaruje realizacijom dionica, tj. udjela, poviše nominalne vrijednosti temeljnog (upisanog) kapitala, tj. poviše troška stjecanja trezorskih dionica, kao i dodatno uplaćeni kapital)
- Rezerve iz dobiti (dio kapitala organizacije koje se iz dobiti organizacije formiraju za razne namjene)
- Revalorizacijske rezerve (dio kapitala organizacije do kojih dolazi zbog ponovne procjene imovine iznad postojeće računovodstvene vrijednosti)
- Zadržana dobit ili preneseni gubitak (dio dobiti iz prethodnih razdoblja koji organizaciji ostaje nakon raspoređivanja u rezerve, isplate udjela u dobiti ili dividende, umanjeno za gubitke iz prethodnih razdoblja)
- Dobit ili gubitak poslovne godine (dio kapitala organizacije koji predstavlja rezultat viška prihoda u odnosu na rashode, tj. višak rashoda u odnosu na prihode, ostvareno u tekućem obračunskom razdoblju nakon što se obračuna porez na dobit).

3.2. Račun dobiti i gubitka

Račun dobit i gubitka, koji se još naziva i izvještajem o uspješnosti poslovanja, predstavlja izvještaj koji pruža informacije o imovini, kapitalu i obvezama organizacije na određeni datum te pruža informacije o realiziranim prihodima, rashodima, porezu na dobitak, bruto gubitku i poslovnim rezultatima (dobit ili gubitak) u određenom obračunskom razdoblju (financijska godina), a najčešće unutar jedne kalendarske godine (Bešvir, 2008). Drugim riječima, račun dobiti i gubitka svoje polazište nalazi u obujmu aktivnosti organizacije (prihodi i rashodi) koji se iskazuje u vrijednosnim veličinama te u rezultatima njihovog sučeljavanja (financijski rezultat), dobiti ili gubitka, u određenom obračunskom razdoblju.

Ovaj financijski izvještaj služi za prikaz uspješnosti financijskog poslovanja organizacije koja se iskazuje kao ostvarena razlika između prihoda i rashoda. Temeljni elementi računa dobiti i gubitka su:

- Ukupni prihodi
- Ukupni rashodi
- Dobit ili gubitak prije oporezivanja
- Porez na dobit
- Dobit ili gubitak razdoblja.

Postoje dvije vrste prihoda, a to su poslovni prihodi i financijski prihodi. Poslovni prihodi se odnose na prihode od prodaje te ostale poslovne prihode, a poslovni prihodi se odnose na poziciju u računu dobiti i gubitka koji pružaju podatke o svoti ekonomskih koristi koje je organizacija realizirala svojom temeljnom djelatnošću unutar određenog obračunskog razdoblja. U te su prihode uključeni i drugi poslovni prihodi koji se sastoje, npr., od prihoda od prodaje dugotrajne imovine.

Slika 3. Primjer obrasca računa dobiti i gubitka

RAČUN DOBITI I GUBITKA					Obrazac POD-RDG
od _____		do _____		Iznosi u kunama, bez lipa	
Naziv pozicije	AOP brojka	Rbr. objekta	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje	
1	2	3	4	5	
I. POSLOVNI PRIHODI (112 + 113)	111				
1. Prihodi od prodaje	112				
2. Ostali poslovni prihodi	113				
II. POSLOVNI RASHODI (115+116+120+124+125+126+129+130)	114				
1. Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	115				
2. Materijalni troškovi (117 do 119)	116				
a) Troškovi sirovina i materijala	117				
b) Troškovi prodane robe	118				
c) Ostali vanjski troškovi	119				
3. Troškovi osoblja (121 do 123)	120				
a) Neto plaće i nadnice	121				
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	122				
c) Doprinosi na plaće	123				
4. Amortizacija	124				
5. Ostali troškovi	125				
6. Vrijednosno usklađivanje (127+128)	126				
a) dugotrajne imovine (osim financijske imovine)	127				
b) kratkotrajne imovine (osim financijske imovine)	128				
7. Rezerviranja	129				
8. Ostali poslovni rashodi	130				
III. FINANCIJSKI PRIHODI (132 do 136)	131				
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s povezanim poduzetnicima	132				
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	133				
3. Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa	134				
4. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine	135				
5. Ostali financijski prihodi	136				
IV. FINANCIJSKI RASHODI (138 do 141)	137				
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	138				
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	139				
3. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	140				
4. Ostali financijski rashodi	141				
V. UDIO DOBITI OD PRIDRUŽENIH PODUZETNIKA	142				

U ostale poslovne prihode uključeni su, među ostalim, i prihodi od otpisa obveza, inventurnih viškova, naplaćenih otpisanih potraživanja, ukidanja rezerviranja, subvencija, popusta i ostali prihodi do kojih dolazi zbog određenih aktivnosti organizacije u redovnom poslovanju (Crikveni Filipović, 2016). Financijske aktivnosti organizacije prikazuju obujam, strukturu kao i učinke financijskih aktivnosti, npr. tečajne razlike, prihode i rashode od kamate, primjene ugovorene valutne klauzule i sl.

Suprotno od prihoda, rashodi predstavljaju smanjenje ekonomskih koristi organizacije u određenom obračunskom razdoblju, u obliku smanjenja imovine, odljeva ili povećanja (stvaranja) obveza, što rezultira smanjivanjem vlasničkog kapitala. Rashodi se odnose na ulaganja u poslovne procese koji su potrebni za obavljanje djelatnosti, tj. koji su potrebni da bi se realizirali prihodi. Drugim riječima, rashodi predstavljaju troškove koji se nalaze sadržani u pruženim uslugama ili prodanim proizvodima (Barbić i sur., 2008).

Rashodi se mogu podijeliti na poslovne i financijske rashode. Poslovni rashodi pružaju informacije o potrošnji novčanih i materijalnih vrijednosti povezanih s obavljanjem temeljnih i drugih djelatnosti organizacije u određenom obračunskom razdoblju, a u ovu vrst rashoda ubrajaju se troškovi od prodaje trgovačke robe, troškovi prodanih proizvoda, plaće radnika, amortizacije dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine i sl.

U ostale poslovne rashode ubrajaju se kazne, inventurne manjkavosti, prodaja dugotrajne imovine, gubitak od prestanka poslovanja i sl. Rashodi od prodaje dugotrajne materijalne imovine se priznaju kao ostali poslovni rashodi koji se evidentiraju na neto-osnovi, tj. tako da se od zaračunate neto svote (prodajne cijene) oduzima računovodstvena vrijednost imovine (Crikveni Filipović, 2016a). Financijski rashodi se odnose na smanjenje vrijednosti kratkoročnih i dugoročnih financijskih ulaganja, negativne tečajne razlike, zatezne kamate i sl.

Dobit ili gubitak prije oporezivanja, tj. financijski rezultat poslovanja se odnosi na razlike među ukupnim prihodima i ukupnim rashodima, tj. riječ je o sumi financijskog rezultata iz redovitih i ostalih aktivnosti organizacije. Iz njihovog odnosa je moguće izvršiti procjenu i odrediti razinu kvalitete cjelokupnog poslovanja organizacije te je poželjno da se pretežiti dio financijskog poslovanja organizacije realizira iz poslovnih aktivnosti, pogotovo iz temeljne djelatnosti, a manje od financijskih i ostalih prihoda i rashoda (Barbić i sur., 2008).

Porez na dobitak se odnosi na poziciju u računu dobiti i gubitka koja pruža podatke o svoti poreza na dobitak koju organizacija treba podmiriti u skladu s odredbama Zakona o porezu na dobit. Prilikom računanja svote obveze poreza na dobitak, bruto dobitak ili gubitak se ispravlja za porezno nepriznate rashode (npr. troškovi osobnih vozila, troškovi reprezentacije i sl.) i za porezno priznate olakšice te se tako definirana osnovica poreza na dobitak množi s postotkom stope poreza na dobitak.

Dobit ili gubitak prije oporezivanja (tj. dobit ili gubitak razdoblja) predstavlja neto financijski rezultat unutar određenog obračunskog razdoblja, a riječ je o finalnom učinku financijskog poslovanja organizacije unutar poslovne godine koji se definira tako da se dobit ili gubitak prije oporezivanja ispravlja za iznos potencijalne porezne obveze iz porezne prijave.

3.3. Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti

Ovaj financijski izvještaj imaju obvezu sastaviti obveznici Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (u nastavku rada MSFI), tj. veliki poduzetnici kao i poduzetnici čiji su dužnički vrijednosni papiri ili dionice uvršteni (ili se pripremaju za uvrštenje) na organizirano tržište vrijednosnih papira.

Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj imovini se kreira kao nadopuna Računa dobiti i gubitka, a u ovom financijskom izvještaju uključene su stavke prihoda i rashoda koje se ne priznaju kao dobitak ili gubitak nego kroz kapital, tj. kao ostali sveobuhvatni dobitak.

S obzirom na zahtjeve MFSI-a, ovaj financijski izvještaj treba biti kreiran na način da se uvrste sljedeće stavke (Cirkveni Filipović, 2016a):

1. "Svaki sastavi dio ostalog sveobuhvatnog dobitka razvrstan po vrsti, bez svote pod točkom 2.
2. Udio u ostalom sveobuhvatnom dobitku pridruženih društava i zajedničkih pothvata obračunanih metodom udjela
3. Cjelokupni sveobuhvatni dobitak
4. Cjelokupni sveobuhvatni dobitak razdoblja pripisan;
 - a. Vlasnicima manjinskih udjela
 - b. Vlasnicima matice."

3.4. Izvještaj o promjenama kapitala

Riječ je o jednom od temeljnih financijskih izvještaja koji za cilj ima prikaz promjena kapitala do kojih dolazi između dva obračunska razdoblja čime se stvara podloga za procjenu kvalitete dijela bilančne strukture.

Slika 4. Primjer izvještaja o promjenama kapitala

iznosi u kunama, bez lipa

Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr bilješke	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
1. Upisani kapital POZITIVAN	001		19.844.100	19.844.100
2. Kapitalne rezerve POZITIVA	002		0	0
3. Rezerve iz dobiti POZITIVAN	003		992.205	696.025
4. Zadržana dobit ili preneseni gubitak POZITIVAN ILI NEGATIVAN	004		701.761	-473.300
5. Dobit ili gubitak tekuće godine POZITIVAN ILI NEGATIVAN	005		-296.180	74.070
6. Revalorizacija dugotrajne materijalne imovine	006		26.323.633	21.068.678
7. Revalorizacija nematerijalne imovine	007		0	0
8. Revalorizacija financijske imovine raspoložive za prodaju	008		260.800	-229.446
9. Ostala revalorizacija	009		0	0
10. Ukupno kapital i rezerve Aop (001 do 009)	010		47.826.319	40.980.127
11. Tečajne razlike s naslova neto ulaganja u inozemno poslovanje	011		0	0
12. Tekući i odgođeni porezi (dio)	012		-2.637.043	-6.616.746
13. Zaštita novčanog tijeka	013		0	0
14. Promjene računovodstvenih politika	014		260.800	-229.446
15. Ispravak značajnih pogrešaka prethodnog razdoblja	015		0	0
16. Ostale promjene kapitala	016		0	0
17. Ukupno povećanje ili smanjenje kapitala AOP (011 do 016)	017		-2.376.243	-6.846.192
DODATAK IZVJEŠTAJU*				
17. a. Povećanje ili smanjenje kapitala pripisanog imateljima kapitala matice	018		0	0
17. b. Povećanje ili smanjenje kapitala pripisanog manjinskom interesu.	019		0	0

Izvor:

<https://www.fina.hr/documents/52450/130220/Ispis+Izvjestaja+o+promjenama+kapitala+%28primjer+2008.%29.pdf/f54ee102-f633-1658-37e2-e44d0db7e59b>

S obzirom na MRS (prezentacija financijskih izvještaja), Izvještaj o promjenama kapitala treba posebno prikazati sljedeće pozicije (Cirkveni Filipović, 2016b):

- „Cjelokupni sveobuhvatni prihod za razdoblje unutar kojeg se posebno prikazuju cjelokupni iznosi koji mogu biti pripisani vlasnicima vladajućeg društva i nekontroliranim udjelima

- Za svaki sastavni dio vlasničkog kapitala, naknadne učinke upotrebe ili naknadne promjene koje su prepoznate u skladu s MRS-om (računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške)
- Za svaki sastavni dio vlasničkog kapitala, usklađivanje među knjigovodstvenim vrijednostima na početku i na kraju razdoblja, posebno iskazujući promjene nastale iz dobitka ili gubitka, drugih sveobuhvatnih prihoda i transakcija s vlasnicima.“

Najbitnija promjena u kapitalu proizlazi iz zadržane dobiti te se iznos zadržane dobiti povećava usporedo sa stvaranjem dobiti, a smanjuje za iznos realiziranog gubitka i iznos dividendi. U praksi se ovaj izvještaj ponekad prikazuje u svom skraćenom obliku pa se tada svi ostali podaci o promjenama kapitala prikazuju u bilješkama uz financijske izvještaje (Žager i sur., 2008).

3.5. Izvještaj o novčanom toku

Izvještaj o novčanom toku korisnicima pruža informacije o novčanim primicima i izdacima iz poslovnih aktivnosti organizacije, financijskih aktivnosti, investicijskih aktivnosti, neto povećanju ili smanjenju novca, novcu na početku razdoblja i novcu na kraju razdoblja, a koji su realizirani u određenom obračunskom razdoblju (financijskoj godini organizacije).

Poslovne se aktivnosti mogu definirati kao temeljne aktivnosti organizacije koje služe za stvaranje prihoda i koje, u svojoj osnovi, imaju najveći i najznačajniji utjecaj na financijske rezultate organizacije, tj. dobit ili gubitak.

Primici iz poslovnih aktivnosti su pozicija u ovom izvještaju koja pruža informacije o svoti koju je organizacija primila ili naplatila iz svojih poslovnih aktivnosti, a to mogu biti, npr., novčani primici od pružanja usluga ili prodaje proizvoda, od prodaje robe, provizija, kamata, najmova i sl. Izdaci iz poslovnih aktivnosti se odnose na poziciju u izvještaju o novčanom toku koja pruža podatke o svoti koju je organizacija platila u svojim poslovnim aktivnostima, a to, npr., mogu biti novčane isplate dobavljačima robe, proizvoda ili usluga, novčane isplate djelatnicima, državi za porez i sl.

Slika 5. Primjer Izvještaja o novčanom toku

Naziv pozicije	AOP oznaka	Rbr bilješke	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
NOVČANI TJEK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI				
1. Novčani primici od kupaca	001		50.037.851	38.356.120
2. Novčani primici od tantijema, naknada, provizija i sl.	002		0	0
3. Novčani primici od osiguranja za naknadu šteta	003		0	0
4. Novčani primici s osnove povrata poreza	004		0	0
5. Ostali novčani primici	005		8.118.708	4.591.918
I. Ukupno novčani primici od poslovnih aktivnosti (001 do 005)	006		58.156.559	42.948.038
1. Novčani izdaci dobavljačima	007		46.007.170	30.535.607
2. Novčani izdaci za zaposlene	008		5.364.511	4.316.203
3. Novčani izdaci za osiguranje za naknade šteta	009		0	0
4. Novčani izdaci za kamate	010		1.621.884	1.403.115
5. Novčani izdaci za poreze	011		0	2.908.661
6. Ostali novčani izdaci	012		0	147.263
II. Ukupno novčani izdaci od poslovnih aktivnosti (007 do 012)	013		52.993.565	39.310.849
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI (006-013)	014		5.162.994	3.637.189
A2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI (013-006)	015		0	0
NOVČANI TJEK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI				
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	016		129.483	1.045.890
2. Novčani primici od prodaje vlasničkih i dužničkih instrumenata	017		0	0
3. Novčani primici od kamata*	018		0	0
4. Novčani primici od dividendi*	019		0	0
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti	020		0	0
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti (016 do 020)	021		129.483	1.045.890
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	022		0	0
2. Novčani izdaci za stjecanje vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	023		0	0
3. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti	024		0	529.742
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti (022 do 024)	025		0	529.742
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI (021-025)	026		129.483	516.148
B2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI (025-021)	027		0	0
NOVČANI TJEK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI				
1. Novčani primici od izdavanja vlasničkih i dužničkih financijskih instrumenata	028		0	0
2. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi	029		2.133.557	300.000
3. Ostali primici od financijskih aktivnosti	030		0	64.120
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti (028 do 030)	031		2.133.557	364.120
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica	032		7.309.515	4.548.901
2. Novčani izdaci za isplatu dividendi	033		0	0
3. Novčani izdaci za financijski najam	034		0	0
4. Novčani izdaci za otkup vlastitih dionica	035		0	0
5. Ostali novčani izdaci od financijskih aktivnosti	036		0	0
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti (032 do 036)	037		7.309.515	4.548.901
C1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TIJEKA OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI (031-037)	038		0	0
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TIJEKA OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI (037-031)	039		5.175.958	4.184.781
Ukupno povećanje novčanog tijeka (014-015+026-027+038-039)	040		116.519	0
Ukupno smanjenje novčanog tijeka (015-014+027-026+039-038)	041		0	31.444
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	042		61.958	178.477
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata	043		5.292.477	4.153.337
Smanjenje novca i novčanih ekvivalenata	044		5.175.958	4.184.781
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	045		178.477	147.033

Izvor:

<https://www.fina.hr/documents/52450/130220/Ispis+Izvjestaja+o+novcanom+toku+%28primjer+2008.%29.pdf/77bd3e0b-7480-dd96-d430-0ae9fad22e66>

Investicijske aktivnosti, koje se još nazivaju i ulagateljskim aktivnostima, se povezuju s promjenama u dugotrajnoj imovini organizacije, a riječ je o četiri podskupine (Žager i sur., 2008):

- Nematerijalna imovina
- Materijalna imovina
- Financijska imovina
- Potraživanja s rokom dospjeća dužim od jedne godine.

Primici povezani s investicijskim aktivnostima organizacije mogu biti novčani primici od prodaje dužničkih ili glavničnih instrumenata drugih organizacija (udjeli i dionice), novčani primici od dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine (npr. oprema, nekretnine), novčani primici od naplate zajmova i predujmova i sl. Izdaci iz investicijskih aktivnosti organizacije mogu biti novčani izdaci za kupovinu dužničkih ili glavničnih instrumenata drugih organizacija (udjeli, dionice), novčani izdaci za kupovinu dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine (npr. oprema, nekretnine), novčani izdaci za plaćanje zajmova ili predujmova i sl.

Financijske aktivnosti povezane su sa financiranjem poslovanja organizacije, a podrazumijevaju promjene u strukturi obveza i kapitala. Primici koji proizlaze iz financijskih aktivnosti mogu biti novčani primici od primljenih zajmova, pozajmica, obveznica, hipoteka, zadužnica i ostalih kratkoročnih i dugoročnih posudbi, novčani primici od izdavanja dionica i sl. Izdaci koji proizlaze iz financijskih aktivnosti odnose se na novčane isplate na osnovu primljenih zajmova, najмова, pozajmica, novčane isplate za udjele ili dionice i sl.

Neto povećanje ili smanjenje novca predstavlja poziciju u financijskom izvještaju o novčanom toku koja pruža podatke o tome da li je organizacija sa svojim poslovanjem u određenom obračunskom razdoblju ostvarila povećanje ili smanjenje novca u odnosu na količinu novca na samom početku obračunskog razdoblja, a ova se vrijednost izračunava na način da se od cjelokupnih novčanih primitaka (vezanih uz financijske, poslovne i investicijske aktivnosti) odbiju cjelokupni novčani izdaci (također iz financijskih, poslovnih i investicijskih aktivnosti).

Novac na početku razdoblja se odnosi na poziciju u ovom izvještaju koja pruža informacije o svoti na početku obračunskog razdoblja, a novac na kraju razdoblja predstavlja poziciju u izvještaju o novčanom toku koja korisnicima pruža informacije o svoti na samom kraju obračunskog razdoblja koja je ista kao i svota na poziciji novac na računu i u blagajni u aktivi bilance.

3.6. Bilješke uz financijske izvještaje

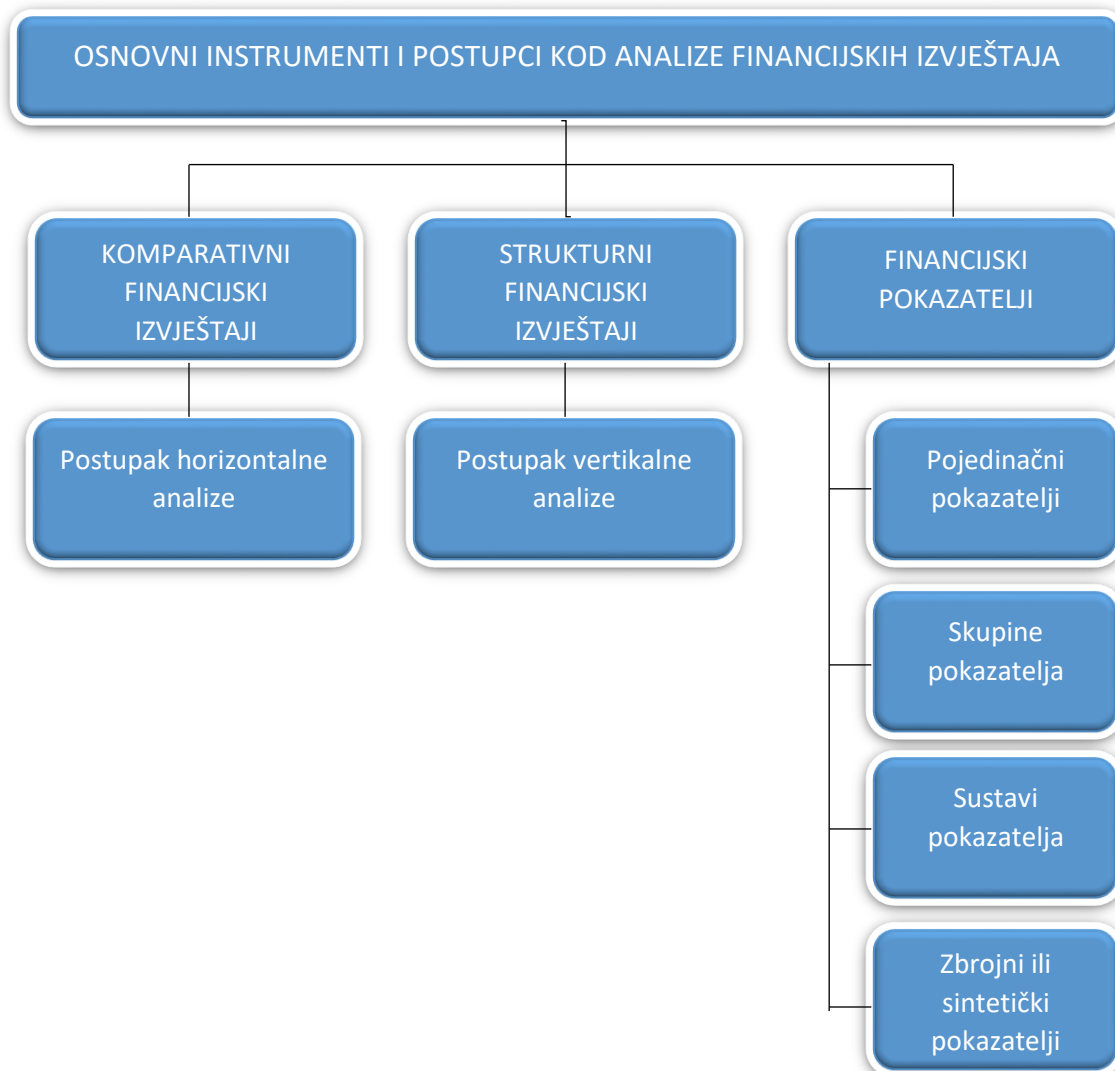
Bilješke uz financijske izvještaje predstavljaju sastavni dio temeljnih financijskih izvještaja, a sadržaj, opseg i oblik bilješki nije detaljnije propisan i organizacije ih sastavljaju u skladu sa svojim potrebama istodobno vodeći računa o svrsi i odredbama posebnih propisa. Bilješke uz financijske izvještaje u sebi sadržavaju dopunske i dodatne podatke koji nisu prikazani u bilanci, računu dobiti i gubitka, izvještaju o novčanom toku i izvještaju o promjenama kapitala. Drugim riječima, riječ je o dopunskim informacijama koje nisu sadržane u brojčanim podacima prikazanim u ostalim financijskim izvještajima. Zbog svoje prirode i ovisno o sadržaju i korištenom pristupu kod sastavljanja bilješki uz financijske izvještaje, one se vrlo često ključan financijski izvještaj za korisnike. Potrebno je istaknuti zahtjev da se u bilješkama uz financijske izvještaje prikažu ključne računovodstvene politike organizacije koje se koriste prilikom iskazivanja i vrednovanja pojedinih elemenata rashoda, prihoda, kapitala, imovine i obveza (Barbić i sur., 2008).

Svrha, sadržaj i značenje bilješki uz financijske izvještaje naglašeni su u MRS-u gdje se navodi da "bilješke uz financijske izvještaje sadržavaju skraćeni opis ili detaljnu analizu iznosa koji su prikazani u bilanci, računu dobiti i gubitka, izvještaju o promjenama kapitala i izvještaju o novčanom toku, te dodatne podatke, kao što su, npr. nepredviđene i ostale obveze. Bilješke uz financijske izvještaje sadržavaju zahtijevane podatke i one koji se potiču na objavu s obzirom na objavu s obzirom na Međunarodne računovodstvene standarde kao i druge objave koje se potrebne u cilju realizacije fer prezentiranja" (Domazet, 2000).

4. METODE I POKAZATELJI ANALIZE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Financijska analiza poslovanja organizacije se provodi temeljem definiranih i predočenih financijskih izvještaja, bez obzira na sadržaj godišnjeg izvještaja o stanju organizacije te se radi o fazi koja dolazi prije faze planiranja, tj. upravljanja organizacijom. Kod analize financijskih izvještaja organizacije mogu se koristiti različiti postupci koji se temelje na raščlanjivanju i uspoređivanju.

Slika 6. Osnovni instrumenti i postupci kod analize financijskih izvještaja

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Najvažniji dio cijele analize poslovanja organizacije je upravo analiza financijskih izvještaja zbog toga što temeljni financijski izvještaji opisani u prethodnom poglavlju pružaju potrebne podatke i korisnicima omogućavaju uvid u stvarno stanje i poslovanje organizacije. S obzirom na informacije u financijskim izvještajima mogu se definirati razni indikatori s obzirom na koje se može doći do zaključka da li organizacija dobro posluje, da li je likvidna, kolika je razina zaduženosti, da li je poslovanje organizacije rentabilno, ekonomično, profitabilno i sl. (Horvat Jurjec, 2011).

Analiza financijskih izvještaja je ponajprije orijentirana prema kvantitativnim financijskim informacijama pa se zbog toga vrlo često naziva financijskom analizom. Gledano s aspekta sadržaja, analiza financijskih izvještaja se može definirati kao proces primjenjivanja raznih analitičkih metoda i tehnika uz pomoć kojih dolazi do konverzije informacija iz financijskih izvještaja u upotrebljive informacije koje su relevantne za upravljanje (Gulin, Tušek i Žager, 2004).

Analiza financijskih izvještaja usmjerena je na buduće događaje i naglašavanje aspekata poslovanja organizacije koji su vitalni za opstanak organizacije, a prije svega se misli na sigurnost i učinkovitost (uspješnost) poslovanja. Ako se gleda s aspekta financija, analiza bi, za potrebe rukovodstva, trebala obuhvaćati analizu financijskih rezultata, financijske uvjete, financijske strukture kao i promjene u financijskoj strukturi. Važnost analize financijskih izvještaja se prvenstveno razmatra s gledišta upravljanja poslovanjem i daljnjim razvojem organizacije te analiza financijskih izvještaja prethodi procesu upravljanja, tj. procesu planiranja koji čini sastavni dio procesa upravljanja.

Analiza financijskih izvještaja za zadatak ima prepoznavanje dobrih karakteristika organizacije u cilju iskorištavanja tih prednosti ali i prepoznavanje slabosti organizacije kako bi se mogle poduzeti korektivne aktivnosti. S obzirom na navedeno može se doći do zaključka da analiza financijskih izvještaja osigurava podatke kao osnovne ulazne informacije na temelju kojih se može promišljati i prosuditi poslovanje organizacije u cilju donošenja odluka, tj. upravljanja organizacijom (Gulin i sur., 2012).

4.1. Horizontalna i vertikalna analiza financijskih izvještaja

Kod analize financijskih izvještaja na raspolaganju s razni postupci koji se temelje na raščlanjivanju i uspoređivanju. Komparativni financijski izvještaji se koriste kao podloga za provođenje horizontalne analize i oni se mogu razmatrati u kontekstu uspoređivanja. Horizontalna analiza služi za uočavanje dinamika i tendencija pojedinih pozicija temeljnih financijskih izvještaja. S obzirom na uočavanje tih promjena, dolazi do prosudbe uspješnosti i sigurnosti poslovanja organizacije. Nasuprot navedenom, strukturni financijski izvještaji se koriste kao podloga za provođenje vertikalne analize i oni se mogu razmatrati u kontekstu raščlanjivanja te vertikalna analiza financijskih izvještaja omogućuje uvid u strukturu financijskih izvještaja (Gulin i sur., 2012).

Komparativni financijski izvještaji se koriste kao podloga za provođenje horizontalne analize financijskih izvještaja, tj. analize koja omogućava usporedbu informacija kroz duži vremenski period kako bi se mogle detektirati tendencije i dinamika promjena u pojedinim bilančnim pozicijama. Kod horizontalne financijske analize se kao sredstva i postupci analize koriste komparativni financijski izvještaji i sagledavanje tendencija promjena uz pomoć serije baznih indeksa (Žager i sur., 2008).

U horizontalnoj analizi vrijeme predstavlja ključnu varijablu, pa se može zaključiti da je provođenje horizontalne analize potrebno raspolagati informacijama iz financijskih izvještaja za više obračunskih razdoblja u cilju sagledavanja promjena tijekom vremena. Kako bi se poslovanje organizacije moglo potpunije sagledati, treba se sastaviti podloga za analizu uz koju se omogućuje sagledavanje poslovanja organizacije kroz duži vremenski period (minimalno pet godina) kako bi se mogla uočiti tendencija promjena i dinamika u promjeni pojedinih pozicija. Uz sagledavanje poslovanja organizacije kroz duži vremenski period mogu se donijeti drugačiji zaključci o poslovanju organizacije nego kada se promatra kraći vremenski period te je omogućeno definiranje problematičnih područja poslovanja.

Strukturni financijski izvještaji služe za prikaz odnosa između imovine, obveza i kapitala te prihoda, rashoda i realiziranog financijskog rezultata. Uz pomoć strukturnih financijskih izvještaja može se izraditi usporedba među organizacijama različitih veličina kao i usporedba poslovanja u različitim vremenskim razdobljima.

Strukturni financijski izvještaji se koriste kao podloga za provođenje vertikalne analize, tj. usporedbe financijskih informacija u jednoj godini. Za navedeno su nužne podloge koje omogućavaju uvid u strukturu bilance i računa dobiti i gubitka. Uobičajena je praksa da se kod bilance aktiva i pasiva izjednačavaju sa 100, što bi značilo da se pojedine bilančne pozicije izračunavaju kao postotni iznos od ukupne aktive ili pasive. Kod računa dobiti i gubitka uglavnom se neto prodaja izjednačava sa 100, što bi značilo da se određene pozicije računa dobiti i gubitka izračunavaju kao postotni iznos od neto prodaje. Osim navedenog, strukturni financijski izvještaji su vrlo korisni kada se uspoređuju informacije jedne organizacije kada je u gospodarstvu prisutna inflacija.

Kod vertikalne financijske analize bitno je napomenuti da se strukturni financijski izvještaji temeljeni na bilanci usmjereni na dva vrlo važna aspekta, a to su (Žager i sur., 2008):

- „Razmatranje izvora imovine organizacije koji mogu biti kratkoročne obveze, dugoročne obveze i vlastiti izvori
- Razmatranje strukture imovine koja se prvenstveno odnosi na odnos kratkotrajne i dugotrajne imovine koji je prvenstveno određen djelatnošću koje organizacija obavlja.“

4.2. Pokazatelji analize financijskih izvještaja

Pokazatelj predstavlja odnosni ili racionalni broj što znači da se jedna ekonomska veličina stavlja u odnos s drugom ekonomskom veličinom. S obzirom na vremensku dimenziju, financijski pokazatelji se mogu podijeliti na dvije skupine:

- Razmatranje poslovanja organizacije unutar određenog vremenskog odmaka (najčešće period od godine dana) koje se temelji na informacijama iz računa dobiti i gubitka
- Pokazatelji koji se odnose na točno određeni trenutak koji se podudara sa trenutkom sastavljanja bilance i prikazuje financijski položaj organizacije u tom trenutku.

Na pokazatelje se uglavnom gleda kao na nositelje podataka koji su vitalni za upravljanje poslovanjem i daljnjim razvojem organizacije pa se može zaključiti da se pokazatelji formiraju i računaju baš radi kreiranja informacijske podloge koja služi za donošenje poslovnih odluka.

Ovisno o tome koje se odluke žele donijeti, tako se naglašavaju pojedine vrste pokazatelja. Npr., ukoliko se analiza provodi radi bankara koji razmišlja o odobravanju kratkoročnog kredita organizaciji, tada je naglasak na postojećoj financijskoj situaciji organizacije i njenoj bližoj budućnosti (naglasak je na značenju pokazatelja koji služe za mjerenje likvidnosti). S druge strane, s aspekta dugoročnih investitora veći se naglasak stavlja na moć stvaranja prihoda i učinkovitost poslovanja organizacije nego na njenu likvidnost zbog toga što je poznato da neprofitabilne organizacije umanjuju vrijednost imovine te bez obzira na postojeću dobru likvidnost takve organizacije neće biti u mogućnosti iz realiziranog poslovnog rezultata podmiriti obveze prema dugoročnim investitorima. Drugim riječima, dioničari (vlasnici društva) su prvenstveno zainteresirani za dugoročnu sigurnost i profitabilnost organizacije. Rukovodstvo organizacije je zainteresirano za sve aspekte financijske analize zbog toga što je potrebno osigurati i dugoročnu i kratkoročnu stabilnost organizacije te je potrebno osigurati i profitabilnost organizacije kako bi se mogle podmiriti sve dugoročne i kratkoročne obveze, osigurati adekvatne naknade vlasnicima (dividende) te odgovarajući iznos zadržane dobiti u cilju daljnjeg razvoja organizacije (Žager i sur., 2008).

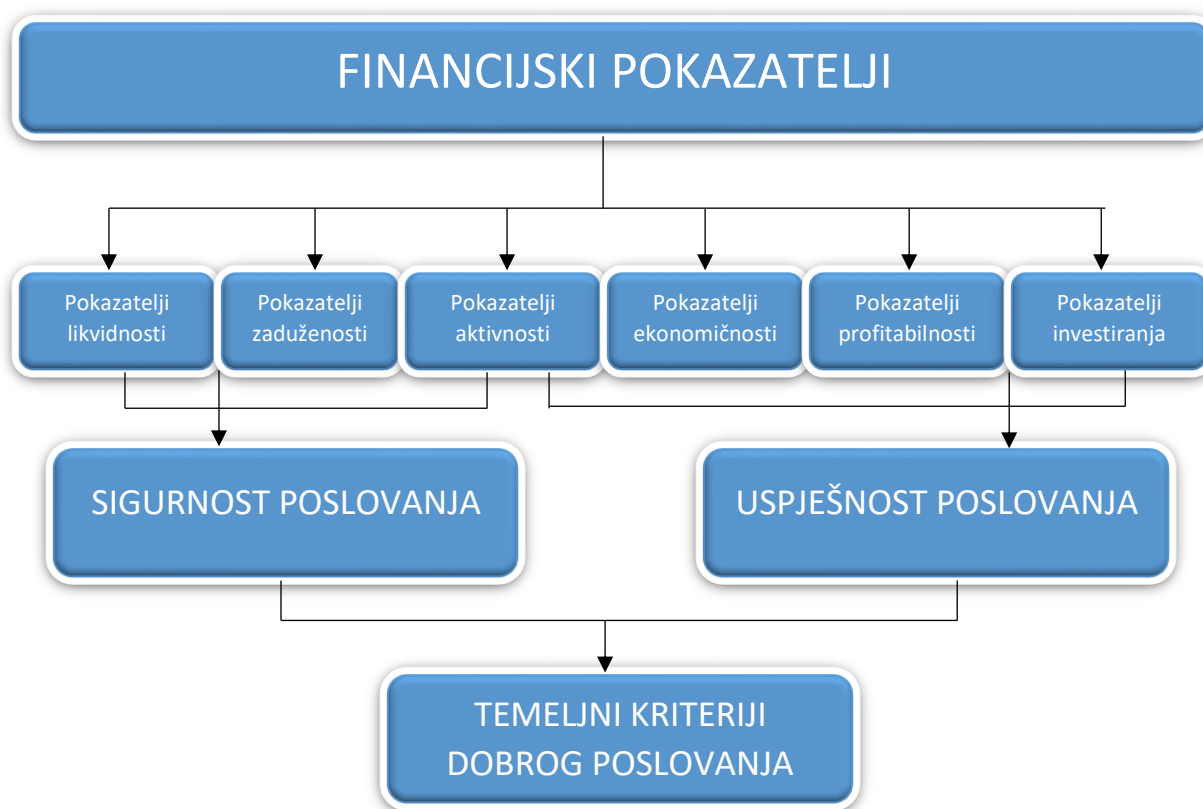
S obzirom na navedeno može se razlikovati nekoliko skupina financijskih pokazatelja, a to su (Barbić i sur., 2008):

- „Pokazatelji likvidnosti - pokazuju sposobnost organizacije da podmiri svoje dospjele kratkoročne obveze
- Pokazatelji zaduženosti - prikazuju u kojoj mjeri se organizacija financira iz tuđih izvora sredstava
- Pokazatelji aktivnosti - prikazuju uspjeh provedbe raspoloživih resursa
- Pokazatelji ekonomičnosti - pokazuju odnos između iskazanih prihoda i rashoda, tj. koliko se prihoda realizira po jedinici rashoda
- Pokazatelji profitabilnosti - prikazuju sposobnost organizacije da povрати uloženu imovinu i vlastiti kapital
- Pokazatelji investiranja - pokazuju uspjeh ulaganja u dionice".

Kao što je već navedeno, dobro upravljanje organizacijom podrazumijeva zadovoljenje kriterija uspješnosti, tj. učinkovitosti (profitabilnost, tj. rentabilnost) i kriterija sigurnosti (financijska stabilnost, likvidnost i zaduženost). U navedenom kontekstu se pokazatelj likvidnosti i zaduženosti mogu smatrati kao pokazatelji sigurnosti poslovanja, tj. riječ je o pokazateljima koji opisuju financijski položaj organizacije.

Pokazatelji profitabilnosti, ekonomičnosti i investiranja predstavljaju pokazatelje uspješnosti, tj. učinkovitosti poslovanja. Nasuprot navedenom, pokazatelji aktivnosti se mogu smatrati kao pokazatelji sigurnosti i pokazatelji uspješnosti jer, s jedne strane koeficijent obrtaja sredstava ima izniman utjecaj na likvidnost i financijsku stabilnost organizacije, a s druge strane ima izravan utjecaj i na rentabilnost poslovanja organizacije. Drugim riječima, kriteriji sigurnosti i uspješnosti se nalaze na suprotnim stranama u kratkom roku, ali ako se gleda na duge staze, sigurnost uvjetuje uspješnost i obrnuto (Žager i sur., 2008).

Slika 7. Odnos između pokazatelja analize financijskih izvještaja i osnovnih kriterija dobrog poslovanja organizacije

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Kako bi se mogla steći bolja slika o uspješnosti poslovanja organizacije i njenom financijskom stanju, kod računanja, interpretacije i vrednovanja je poželjno imati na raspolaganju financijske pokazatelje kroz više obračunskih razdoblja, tj., za razdoblje od minimalno tri godine (Barbić i sur., 2008).

Bez obzira o kojim je pokazateljima riječ, izračunati pokazatelji ne govore mnogo sami za sebe, pa je stoga, u cilju donošenja kvalitetne procjene o tome da li su veličine pojedinih pokazatelja zadovoljavajuće ili ne, potrebna je usporedba tih pokazatelja s određenim standardnim veličinama koje, u ovom slučaju, predstavljaju osnovicu za usporedbu. Kao standardne veličine tih pokazatelja najčešće se upotrebljavaju (Žager i sur., 2008):

- Planirani pokazatelj za analizirano razdoblje
- Kretanje veličine određenog pokazatelja za vrijeme određenog vremenskog razdoblja u istoj organizaciji
- Veličina pokazatelja u sličnoj organizaciji koja pripada istoj grupaciji
- Prosjek vrijednosti određenog pokazatelja ostalih organizacija koje pripadaju istoj grupaciji.

4.2.1. Pokazatelji likvidnosti

Pokazatelji likvidnosti su oni koji služe za mjerenje sposobnosti organizacije gledano s aspekta sposobnosti da organizacija podmiri svoje dospjele kratkoročne obveze, a kao najčešći pokazatelji koriste se koeficijent tekuće likvidnosti, koeficijent trenutne likvidnosti, koeficijent ubrzane likvidnosti te koeficijent financijske stabilnosti. Navedeni pokazatelji se mogu izračunati korištenjem informacija iz bilance, a postupak uz pomoć kojeg se izračunavaju navedeni pokazatelji prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. Pokazatelji likvidnosti

Naziv pokazatelja	Brojnik	Nazivnik
Koeficijent tekuće likvidnosti	Novac	Kratkoročne obveze
Koeficijent trenutne likvidnosti	Novac + potraživanja	Kratkoročne obveze
Koeficijent ubrzane likvidnosti	Kratkotrajna imovina	Kratkoročne obveze
Koeficijent financijske stabilnosti	Dugotrajna imovina	Kapital + dugoročne obveze

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Koeficijent tekuće likvidnosti bi trebao imati vrijednost veću od 2. Drugim riječima, ukoliko organizacija želi održati tekuću likvidnost na normalnoj razini te izbjeci situaciju da dođe do nepravodobnog plaćanja obveza, na raspolaganju bi organizacija trebala imati minimalno dvostruko više kratkotrajne imovine u odnosu na kratkoročne obveze, pa bi, u cilju održavanja normalne likvidnosti organizacije, jedan dio kratkotrajne imovine trebao biti financiran iz kvalitetnih dugoročnih izvora. Navedeni dio kvalitetnih dugoročnih izvora se još naziva i radnim kapitalom te se on definira kao razlika kratkotrajne imovine i kratkoročnih izvora. Ukoliko organizacija ima više radnog kapitala tada se povećavaju i likvidnost i financijska stabilnost organizacije. Zbog navedenog radni kapital često nosi naziv rezerva likvidnosti, rezerva financijske stabilnosti ili rezerva sigurnosti poslovanja (Žager i sur., 2008)

Koeficijent trenutne likvidnosti predstavlja odnos između novca koji je organizaciji na raspolaganju i cjelokupnih kratkoročnih obveza te on pokazuje razinu pokrivenosti trenutnih kratkoročnih obveza uz pomoć raspoloživih gotovinskih novčanih sredstava, tj. prikazuje sposobnost organizacije da trenutno podmiri svoje obveze. Preporuke su da bi ovaj koeficijent trebao imati vrijednost manju od 0,1.

Koeficijent ubrzane likvidnosti predstavlja odnos između kratkotrajne imovine (koja je umanjena za vrijednost zaliha) i kratkoročnih obveza te on ukazuje na sposobnost organizacije da zadovolji hitne potrebe za gotovinom. Često se ističe da bi vrijednost ovog koeficijenta trebala biti 1 ili veća, tj. organizacija koja želi održavati normalnu likvidnost treba imati brzo unovčivu imovinu barem u razini kratkoročnih obveza. Ukoliko je riječ o organizaciji koja nema zalihe, tada je kontrolna mjera ista kao i kod tekuće likvidnosti, tj. vrijednost bi trebala iznositi 2 ili više zbog toga što ne postoji razlika u izračunu između ubrzane i likvidnosti i tekućeg odnosa ukoliko ne postoje zalihe pa tada tekuća aktiva predstavlja i brzu aktivu (Belak, 2014).

Koeficijent financijske stabilnosti predstavlja odnos između računovodstvene vrijednosti dugotrajne imovine i kapitala organizacije, uvećanog za iznos dugoročnih obveza te on prikazuje koliko je kratkotrajna imovina pokrivena s dugotrajnim izvorima financiranja te je riječ o vrlo važnom pokazatelju cjelokupne financijske stabilnosti organizacije. Ovaj bi pokazatelj trebao imati vrijednost nižu od 1 zbog toga što se dugoročni izvori koriste i za financiranje dijela kratkotrajne imovine. Drugim riječima, trajni izvori, tj. dugoročne obveze i kapital, bi trebali imati vrijednost veću od vrijednosti dugotrajne imovine.

4.2.2. Pokazatelji zaduženosti

Za izračun pokazatelja zaduženosti koriste se informacije iz bilance i računa dobiti i gubitka, a oni prikazuju u kolikoj se mjeri organizacija financira iz tuđih izvora, te se ovi pokazatelji mogu razvrstati kako je prikazano u Tablici 2.

Tablica 2. Pokazatelji zaduženosti

Naziv pokazatelja	Brojnik	Nazivnik
Koeficijent zaduženosti	Ukupne obveze	Ukupna imovina
Koeficijent vlastitog financiranja	Kapital	Ukupna imovina
Koeficijent financiranja	Ukupne obveze	Kapital
Pokriće troškova kamata	Dobit prije poreza i kamata	Kamate
Faktor zaduženosti	Ukupne obveze	Zadržana dobit + amortizacija
Stupanj pokrića 1	Kapital	Dugotrajna imovina
Stupanj pokrića 2	Kapital + dugoročne obveze	Dugotrajna imovina

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Koeficijent zaduženosti, koeficijent vlastitog financiranja, koeficijent financiranja, stupanj pokrića 1 i stupanj pokrića 2 se mogu izračunati temeljem informacija iz bilance te se ovi pokazatelji, zbog svog statičkih karakteristika bilance, još nazivaju i pokazateljima statičke zaduženosti. Ovi su pokazatelji indikator strukture pasive i oni prikazuju koliko se imovine organizacije financira iz vlastitog kapitala kao i koliko se imovine organizacije financira iz tuđeg kapitala. S druge strane, pokriće troškova kamata te faktor zaduženosti prikazuju dinamičku zaduženost zbog toga što se u ovom slučaju dug razmatra s gledišta mogućnosti njegovog podmirenja, a za izračun se koriste informacije iz računa dobiti i gubitka.

Koeficijent zaduženosti predstavlja odnos između cjelokupnih obveza i cjelokupne imovine organizacije i on prikazuje u kolikoj mjeri se organizacija financira iz tuđih izvora, tj. koliki je dio cjelokupno raspoložive imovine u aktivi financiran iz tuđih izvora. Općenito se smatralo da ovaj koeficijent ne bi trebao prelaziti vrijednost od 0,5, tj. tuđi izvori financiranja ne bi trebali prijeći 50% ukupnih izvora. Međutim, s obzirom na današnji razvoj financijskog tržišta kao i općenitu ekonomsku stabilnost, granica se pomakla do vrijednosti od 0,7 uz uvažavanje posebnosti i značajki svake pojedine organizacije i uvjeta poslovanja (Barbić i sur., 2008).

Koeficijent vlastitog financiranja prikazuje u kolikoj mjeri je cjelokupna raspoloživa imovina organizacije u aktivi bilance pokrivena s vlastitim izvorima financiranja, tj. kapitalom. S druge strane, koeficijent financiranja prikazuje odnos između financiranja iz tuđih izvora i vlastitog kapitala te ovaj pokazatelj ne bi trebao prelaziti vrijednost od 1, tj. obveze ne bi smjele biti veće od kapitala.

Pokriće troškova kamata ukazuje na to koliko puta se troškovi kamata mogu podmiriti iznosom dobiti proje oporezivanja, a koji je uvećan za kamate. Ukoliko se pokazatelj povećava znači da dolazi do smanjivanja zaduženosti i obrnuto, te ovaj pokazatelj ne bi trebao imati vrijednost nižu od 3.

faktor zaduženosti prikazuje za koliko godina bi organizacija mogla podmiriti sve obveze uz pretpostavku da se dobit i amortizacija ne troše u neke druge svrhe (npr. reinvestiranje ili isplata dobiti). Općenito se smatra da bi idealan faktor zaduženosti trebao biti do 5 godina. Ukoliko organizaciji treba više od 5 godina kako bi mogla podmiriti sve obveze iz dobiti tekuće godine i pripadajuće amortizacije, tada se smatra da je organizacija prezadužena. Međutim, potrebno je napomenuti i da se ovaj pokazatelj treba prilagoditi posebnim značajkama svake organizacije i uvjetima poslovanja (Barbić i sur., 2008).

Stupnjevi pokrića 1 i 2 se odnose na pokriće dugotrajne imovine kapitalom, tj. kapitalom koji je uvećan za dugoročne obveze. Kod stupnja pokrića 2 vrijednost treba biti veća od 1 zbog toga što dio dugoročnih izvora (radi održavanja likvidnosti organizacije) treba biti iskorišten za financiranja kratkotrajne imovine (Žager i sur., 2008).

4.2.3. Pokazatelji aktivnosti

Pokazatelji aktivnosti se izračunavaju temeljem informacija koje su prikazane u bilanci i računu dobiti i gubitka, a uglavnom se izražavaju korištenjem raznih oblika koeficijenta obrta i danima vezivanja određenih oblika imovine. Pokazatelji aktivnosti prikazuju brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu, tj. oni prikazuju u kojoj mjeri organizacija bila aktivna i koliko se učinkovito koristi svojom imovinom (raspoloživim resursima) u stvaranju prihoda, a najčešće se razvrstavaju na način koji je prikazan u Tablici 3.

Tablica 3. Pokazatelji aktivnosti

Naziv pokazatelja	Brojnik	Nazivnik
Koeficijent obrta ukupne imovine	Ukupni prihodi	Ukupna imovina
Koeficijent obrta kratkotrajne imovine	Ukupni prihodi	Kratkotrajna imovina
Koeficijent obrta potraživanja	Prihodi od prodaje	Potraživanja
Trajanje naplate potraživanja (u danima)	Broj dana u godini	Koeficijent obrta potraživanja

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Koeficijent obrta ukupne imovine služi za prikaz koliko prihoda se stvara iz jedne novčane jedinice ukupne imovine organizacije, tj. koliko puta se cjelokupna imovina konvertira u prihode u poslovnom ciklusu (obračunskom razdoblju). Što je koeficijent obrta veći, to je veća i učinkovitost i aktivnost organizacije. Interpretiranje i vrednovanje ovog pokazatelja, u odnosu na ostale organizacije, je povezana s obilježjima djelatnosti organizacije zbog toga što je nemoguće vršiti usporedbu aktivnosti organizacije s velikim investicijama u dugotrajnu (fiksnu) imovinu (npr. broderske tvrtke, industrija, građevinarstvo) s organizacijama koja su aktivna u područjima intelektualnih usluga s manjim ulaganjima u dugotrajnu imovinu (Barbić i sur., 2008).

Koeficijent obrta kratkotrajne imovine služi za prikazivanje koliko se puta kratkotrajna imovina organizacije obrne za vrijeme jedne godine, tj. mjeri se relativna učinkovitost kojom organizacija koristi kratkotrajnu imovinu za stvaranje prihoda. Koeficijent obrta potraživanja predstavlja omjer prihoda od prodaje i stanja na kontu potraživanja te se temeljem dobivene vrijednosti može definirati prosječno trajanje naplate potraživanja.

4.2.4. Pokazatelji ekonomičnosti

Pokazatelji ekonomičnosti se računaju korištenjem informacija koje su iskazane u računu dobiti i gubitka, a prikazuju odnose između prihoda i rashoda, tj. koliko organizacija ostvari prihoda po jedinici rashoda. Ovi pokazatelji trebaju imati vrijednost veću od 1, tj. samo tada se može reći da je organizacija ostvarila veću zaradu nego potrošnju.

Tablica 4. Pokazatelji ekonomičnosti

Naziv pokazatelja	Brojnik	Nazivnik
Ekonomičnost ukupnog poslovanja	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi
Ekonomičnost poslovanja (prodaje)	Prihodi od prodaje	Rashodi od prodaje
Ekonomičnost financiranja	Financijski prihodi	Financijski rashodi

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačec, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Za vrednovanje ekonomičnosti organizacije vrlo je važno utvrditi iz kojih aktivnosti se ekonomičnost ostvaruje, pa se treba, osim na razini cjelokupnog poslovanja, utvrditi i ekonomičnost pojedinih aktivnosti organizacije.

Ekonomičnost ukupnog poslovanja se definira odnosom između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda. Organizacija bi trebala poslovati ekonomično, tj. trebala bi realizirati više prihoda nego što je potrošeno za njihovu realizaciju (ukupni prihodi bi trebali biti veći od ukupnih rashoda).

Ekonomičnost poslovanja se utvrđuje izračunom odnosa prihoda od prodaje i rashoda od prodaje te, ukoliko su prihodi od prodaje veći od rashoda od prodaje, tada se može zaključiti da je ekonomičnost poslovanja pozitivna.

Ekonomičnost financiranja predstavlja odnos između financijskih prihoda i financijskih rashoda. Ukoliko je izračunati pokazatelj, npr. 0,3, može se zaključiti da je ekonomičnost financiranja negativna, tj. ne realizira se dovoljno financijskih prihoda radi pokrivanja nastalih financijskih rashoda.

4.2.5. Pokazatelji profitabilnosti

Pokazatelji profitabilnosti su financijski pokazatelji koji se najčešće koriste i koji prikazuju u kojoj mjeri je rukovodstvo organizacije uspješno u konvertiranju prihoda u dobitak u cilju pozitivnog utjecanja na vrijednost organizacije. Pokazatelji profitabilnosti se najčešće izračunavaju i prikazuju na način prikazan u Tablici 5.

Tablica 5. Pokazatelji profitabilnosti

Naziv pokazatelja	Brojnik	Nazivnik
Neto marža profita	Neto dobit + kamate	Ukupni prihodi
Bruto marža profita	Dobit prije poreza + kamate	Ukupni prihodi
Neto rentabilnost imovine	Neto dobit + kamate	Ukupna imovina
Bruto rentabilnost imovine	Dobit prije poreza + kamate	Ukupna imovina
Rentabilnost vlastitog kapitala	Neto dobit	Vlastiti kapital

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Marža profita se računa korištenjem informacija iz računa dobiti i gubitka, a postoje neto marža profita i bruto marža profita. Razlika među njima je u obuhvatu poreza u brojniku pokazatelja. Neto profitna marža prikazuje odnos između financijskog rezultata nakon oporeivanja (neto dobiti) i ukupnih prihoda dok bruto profitna marža prikazuje odnos između financijskog rezultata prije oporezivanja (bruto dobiti) uvećanog za kamatne troškove i ukupnih prihoda organizacije. Ukoliko se ova dva pokazatelja uspoređuju, tada usporedba prikazuje koliko iznosi porezno opterećenje u odnosu na realizirani ukupni prihod (Žager i sur., 2008). Ukoliko se marža profita pomnoži s koeficijentom obrta ukupne imovine, tada se dobije pokazatelj rentabilnosti imovine (neto ili bruto). Drugim riječima, rentabilnost se može povećati uz povećanje koeficijenta obrta ili uz povećanje marže profita.

Pokazatelji rentabilnosti se izračunavaju korištenjem informacija iz bilance i računa dobiti i gubitka, a prilikom definiranja rentabilnost imovine razlikuju se neto i bruto rentabilnost. Kao i kod prethodno navedene marže profita, razlika je u obuhvatu poreza u brojniku pokazatelja. Stopa prinosa na ukupnu imovinu ili rentabilnost ukupne imovine prikazuje odnos između financijskog rezultata prije oporezivanja (bruto dobiti) uvećanog za iznos kamata, te ukupne imovine. Potrebno je napomenuti da se ovaj pokazatelj prikazuje i kao odnos između realizirane neto dobiti uvećane za kamate te ukupne imovine. Ukoliko organizacija ostvaruje stopu prinosa na ukupnu imovinu koja je manja od prosječnog troška korištenih sredstava, tada dolazi do smanjivanja vrijednosti. Stopa prinosa na ukupnu imovinu se povezuje s uspjehom rukovodstva u procesu upravljanja ukupnom imovinom organizacije, a kao i kod drugih pokazatelja, objektivizira se usporedbom s organizacijama iz slične ili iste djelatnosti (Barbić i sur., 2008).

Stopa prinosa na vlastiti kapital prikazuje odnos između financijskog rezultata poslije oporezivanja (neto dobiti) i angažiranog vlastitog kapitala te se ovaj pokazatelj izračunava korištenjem informacija iz bilance i računa dobiti i gubitka. U cilju vrednovanja ovog pokazatelja, treba ga staviti u odnos s troškovima kapitala zbog toga što je očekivano da povrat na kapital bude veći od troškova njegovog angažiranja.

5. SUSTAVI POKAZATELJA

U današnje vrijeme se, osim prethodno navedenih i opisanih pokazatelja vezanih uz financijske analize, sve više koriste sustavi pokazatelja i sintetički pokazatelji kako bi se mogla izvršiti složenija procjena poslovanja i financijskog stanja organizacije te perspektive poslovanja organizacije u budućnosti. Pojam sustava pokazatelja se odnosi na izbor "odgovarajućeg pokazatelja, odgovarajući način njihovog povezivanja ili odgovarajuća ovisnost i cjelokupna zavisnost pojedinih pokazatelja i njihovog povezivanja s ciljem" (Barbić i sur., 2008). Sustavi pokazatelja mogu biti podijeljeni u dvije skupine, tj. na deduktivne i induktivne pokazatelje.

Temeljne karakteristike deduktivnih sustava pokazatelja su (Žager i sur., 2008):

- Glavni ili vršni pokazatelj koji reflektira najviši cilj rada i poslovanja mikroekonomskog subjekta
- Sadržajna međuzavisnost manjeg ili većeg broja pomoćnih pokazatelja koji na različitim razinama preciziraju sadržaj elemenata glavnog pokazatelja, tj. preciziraju ili detaljiziraju određena područja poslovanja i rada kao sadržaj elemenata određenih pomoćnih pokazatelja na pojedinim razinama
- Preciziranje sadržaja pomoćnih pokazatelja na pojedinim razinama se formalizira adekvatnim matematičko-statističkim iskazima.

Du Pont sustav pokazatelja predstavlja jedan od najpoznatijih deduktivnih pokazatelja koji kreće od glavnog, tj. vršnog cilja poslovanja organizacije, a to se odnosi na rentabilnost imovine, bez obzira na to iz kojih izvora se organizacija financira (vlastiti ili tuđi izvori financiranja). Navedeni pokazatelj, koji polazi od odnosa između rentabilnosti prometa i koeficijenta obrta ukupne imovine, se u novije vrijeme sve više koristi i za planiranje i analiziranje financijskog poslovanja.

Altmanov pokazatelj financijske nesigurnosti predstavlja jedan od najpoznatijih induktivnih sintetskih, tj. zbrojnih pokazatelja koji se mogu izračunati s obzirom na informacije sadržane u financijskim izvještajima. Altmanov pokazatelj financijske nesigurnosti se iskazuje kao suma nekoliko odvojenih ponderiranih pokazatelja.

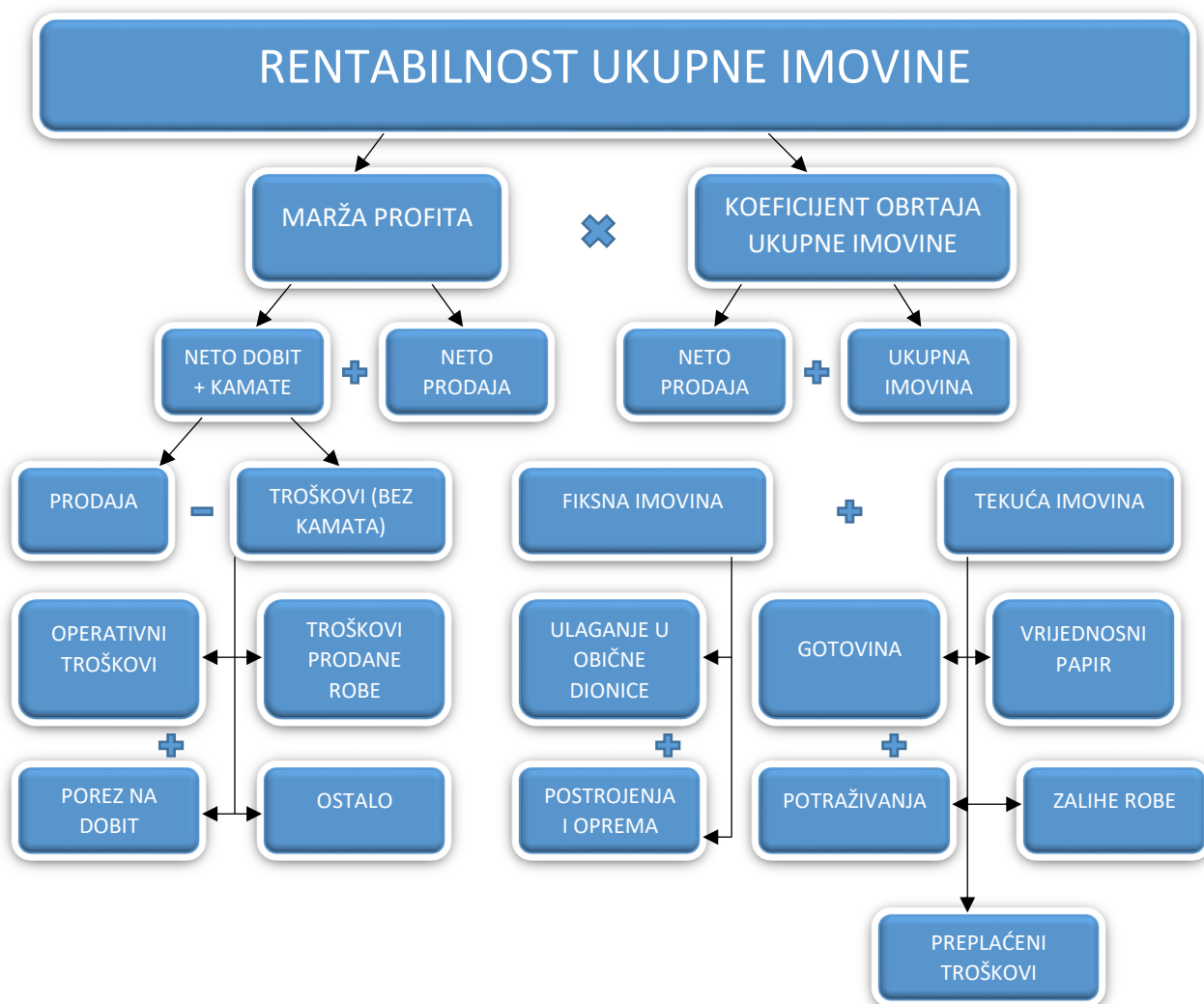
Navedeni pokazatelj je prvi put predstavljen 1966. godine te je tijekom vremena donekle promijenjen, a određene verzije ovog modela se još nazivaju i Zeta Score (Z-Score) (Barbić i sur., 2008).

Sustavi pokazatelja su nastali zbog nastojanja i težnji da se obuhvati određena cjelina poslovanja organizacije koja se sastoji od pojedinih segmenata. Segmenti poslovanja se odnose na pojedinačne pokazatelje i, neovisno o tome koji je njihov broj, obuhvaćanje cjeline poslovanja je otežano. Iz tog razloga se često napominje da pojedinačni pokazatelji imaju limitiranu mogućnost izvještavanja pa su iz tog razloga formirani skupni ili zbrojni financijski pokazatelji koji prezentiraju ponderirani zbroj većeg broja pojedinačnih pokazatelja i na taj način u zavisni odnos stavljaju nekoliko odabranih pokazatelja koje uključuju u cjelinu.

5.1. Du Pont sustav pokazatelja

Kao što je ranije već navedeno, Du Pont sustav pokazatelja predstavlja jedan od najpoznatijih deduktivnih sustava pokazatelja a on se prvenstveno upotrebljava radi potrebe analize te potrebe planiranja, tj. upravljanja poslovanjem i daljnjim razvojem organizacije. Ovaj sustav pokazatelja u sebi objedinjuje podatke iz dva temeljna financijska izvještaja, a to su bilanca i račun dobiti i gubitka. Na taj način je omogućeno razmatranje na koji će način promjena bilo kojeg elementa obuhvaćenog u sustavu imati utjecaj na promjene rentabilnosti ukupne imovine, tj. kapitala organizacije. Glavni, tj. vršni pokazatelj koji reflektira osnovni cilj poslovanja organizacije je rentabilnost ukupne imovine (kapitala), neovisno o tome da li je riječ o imovini koja je pribavljena od vlastitih ili tuđih izvora financiranja. Iz rentabilnosti, kao glavnog pokazatelja, se dalje izvode zahtjevi koje je potrebno zadovoljiti na pojedinim nižim nivoima poslovanja pa iz tog razloga Du Pont sustav pokazatelja ima piramidalnu strukturu. Sve što se u piramidi nalazi ispod vršnog cilja (rentabilnost ukupne imovine), je hijerarhijski podređeno upravo toj rentabilnosti. Gledajući iz ovog aspekta se može primijetiti da Du Pont sustav pokazatelja prikazuje veze među čimbenicima koji imaju utjecaj na rentabilnost ukupne imovine organizacije (Žager i sur., 2008).

Slika 8. Du Pont sustav pokazatelja (rentabilnost ukupne imovine)

Izvor: Izrada autora prema Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Marža profita, koja se nalazi na lijevoj strani piramide, proizlazi iz informacije koje su zapisane u računu dobiti i gubitka, a koeficijent obrta ukupne imovine, koji se nalazi na desnoj strani piramide, proizlazi iz informacija koje se nalaze u bilanci. Ovakav sustav pokazatelja omogućava razmatranje na koji će način promjena bilo kojeg elementa obuhvaćenog u sustavu imati utjecaj na promjenu rentabilnosti imovine (Žager i sur., 2008). Du Pont sustav pokazatelja, zbog svoje složenosti i težine, pruža preciznije i pouzdanije informacije, tj. rezultate u odnosu na pojedinačne poznate pokazatelje, koje ipak ne bi trebalo potpuno isključiti ili im umanjiti vrijednost s obzirom na prethodno navedeno.

5.2. Altmanov Z-Score model

Predviđanje bankrota organizacije bio je temeljni motiv razvoja prvih skupnih pokazatelja pa su iz tog razloga modeli koji su se formirali dobili naziv pokazatelji financijskog bankrota. Prva empirijska istraživanja vezana uz procjenu korisnosti odabira pojedinih financijskih pokazatelja u cilju identifikacije zdravih organizacija i organizacija koje se nalaze pred bankrotom svoje početke nalaze u 1960.-im godinama. Stručnjaci iz područja ekonomskih znanosti su došli do zaključka da postoje bitna odstupanja kod vrijednosti financijskih pokazatelja među organizacijama koja se nalaze pred stečajem i onih organizacija koje posluju kvalitetno. Uz napore većeg broja stručnjaka na području financijskih analiza, danas postoje razni modeli skupnih financijskih pokazatelja a kao najznačajniji se ističu Altmanov Z-Score model, Kralicekov DF pokazatelj, Ohlsonovi modeli, Zavgrenin model i Theodossioujev model (Žager i sur., 2008).

Edward Altman je prvi proveo multivarijantno istraživanje među odnosima financijskih pokazatelja i vjerojatnosti da će doći do stečaja, pa je prema navedenim istraživanjima nastao model koji se naziva Altman Z-Score. Riječ je o sintetičkom pokazatelju koji služi za predviđanje stečaja organizacije u roku jedne ili dvije godine, a razvio se na temelju podataka iz američkog gospodarstva uz proučavanje 66 proizvodnih organizacija koje su bile podijeljene u dvije grupe, tj. na zdrave organizacije i one organizacije koje su bankrotirale u razdoblju od 1945. do 1965. godine. Za potrebe ovog istraživanja korištena su 22 pokazatelja koja su uz postupak multivarijantne diskriminantne analize smanjena na 5 financijskih pokazatelja koja su najkvalitetnije reflektirala financijsku situaciju organizacije. Temeljem navedenog postupka došlo je do razvoja sljedeće funkcije, tj. modela:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5$$

U ovoj formuli Z predstavlja zbrojni pokazatelj, a ostale veličine su prikazane u Tablici 6.

Tablica 6. Altmanov Z-Score model

NAZIV POKAZATELJA	BROJNIK	NAZIVNIK
X1	Radni kapital	Ukupna imovina
X2	Zadržana dobit	Ukupna imovina
X3	Dobit prije kamata i poreza	Ukupna imovina
X4	Tržišna vrijednost kapitala	Ukupne obveze
X5	Ukupni prihodi	Ukupna imovina

Izvor: Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Pokazatelji likvidnosti (X1) predstavljaju udio radnog kapitala u cjelokupnoj imovini su uključeni u model zbog toga što su istraživanja dokazala da kod organizacija koje posluju s operativnim gubicima dolazi do pada udjela kratkotrajne imovine u cjelokupnoj imovini. Pokazatelj X2 u odnos stavlja zadržanu dobit i ukupnu imovinu organizacije te je on uključen u ovaj model zbog toga što prikazuje udio reinvestiranih sredstava tijekom godina poslovanja. U Altmanovom Z-Score modelu pokazatelj X3 prikazuje profitabilnost organizacije, a riječ je o pokazatelju profitabilnosti imovine koji nije ovisan o razini financijske poluge i poreza. Pokazatelj X4 prikazuje koliko imovina organizacije može izgubiti na svojoj vrijednosti prije nego što organizacija postane insolventna. Pokazatelj X5 je, u stvari, pokazatelj aktivnosti organizacije, tj. riječ je o koeficijentu obrta ukupne imovine (Žager i sur., 2008).

Međutim, ovaj model je imao problem što nije mogao biti primjenjiv za organizacije koje nisu kotirale na burzi, tj. za organizacije koje nisu imale tržišnu vrijednost. U cilju uklanjanja navedenih nedostataka, Altman je uz korištenje multivarijantne diskriminantne analize predstavio poboljšani Z-Score model koji se mogao koristiti i za organizacije koje ne kotiraju na burzi. U odnosu na prethodni model, kod novijeg modela razlika je u pokazatelju X4, kod kojeg je tržišna vrijednost organizacije zamijenjena računovodstvenom vrijednošću organizacije.

$$A \text{ model } Z = 0,717X1 + 0,847X2 + 3,107X3 + 0,42X4 + 0,998X5$$

Ranije je navedeno da se navedeni model postavio samo za proizvodne organizacije, pa je njegova upotreba limitirana i ne obuhvaća neproizvodne organizacije.

Iz tog razloga pokazatelj X5 je izbačen iz modela, zbog toga što su kod njega primijećena velika odstupanja u odnosu na određene djelatnosti, pa je tako nastao model koji izgleda kao u sljedećoj formuli:

$$B \text{ model } Z = 6,56X1 + 3,26X2 + 6,72X3 + 1,05X4$$

Vrijednost skupnog pokazatelja Z-Score modela se kreće unutar granica od -4 do 8 prilikom čega distinkcija navedena tri modela se sastoji u granicama vjerojatnosti odlaska organizacije u stečaj, kao što je prikazano u Tablici 7.

Tablica 7. Određene granice ocjene za Altmanov Z-Score

Z-Score model	Raspon ocjene (od -4,0 do +8,0) - rizik stečaja			
	Vrlo mali	Sivo područje		Vrlo veliki
		Zabrinutost	U roku 2 godine	
Originalni	$\geq 3,0$	2,99 – 2,79	2,78 – 1,81	1,8 \geq
A model	$\geq 2,9$	2,89 – 2,69	2,68 – 1,24	1,23 \geq
B model	$\geq 2,6$	2,59 – 2,39	2,38 – 1,11	1,10 \geq

Izvor: Žager, K., Mamić Sačar, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Kao što je prikazano u Tablici 7., što je vrijednost Z-Score pokazatelja veća, to postoji manja vjerojatnost da će organizaciji otići u stečaj, pri čemu se kao referentna granica uzima vrijednost 3. Može se doći do zaključka da će organizacije koje imaju Altmanov Z-Score pokazatelj veći od 3 ocijeniti kao financijski zdrave organizacije. Organizacije koje se nalaze u sivoj zoni su podložna stečaju, ali, postoji mogućnost da do stečaja neće doći, te se takve organizacije okarakteriziraju kao financijski ugrožene organizacije s potencijalom da će "ozdraviti". Organizacije koje imaju Altmanov Z-Score pokazatelj u rasponu od 1,10 do 1,80, ovisno o djelatnosti organizacije, će vrlo vjerojatno u roku od godinu dana otići u stečaj. Potrebno je istaknuti da kvaliteta prognoze Altmanovog Z-Score modela opada ukoliko se povećava broj godina pa je stoga potrebna ocjena vremenske neograničenosti poslovanja od strane revizora kako bi se ovaj model mogao koristiti za period od najmanje tri godine u cilju dobivanja prave slike o tendenciji kretanja ovog pokazatelja (Žager i sur., 2008).

5.3. Kralicekov DF pokazatelj

Prilikom ocjenjivanja pokazatelja potrebno je u obzir uzeti i gospodarsko okruženje unutar kojeg posluje organizacija u cilju dobivanja što kvalitetnije interpretacije. Kao što je navedeno, Altmanov Z-Score pokazatelj je nastao na temelju informacija o poslovanju američkih organizacija. S obzirom na razlike u američkom i europskom gospodarskom okruženju, Altmanov Z-Score model ne bi bio primjenjiv na europskim organizacijama. Kako bi se riješio ovaj problem, Kralicek je na temelju bilance i računa dobiti i gubitka švicarskih, austrijskih i njemačkih organizacija razvio model koji služi za procjenu poslovne krize u organizaciji. Kao uzor je poslužio Altmanov Z-Score model, a Kralicek je razdvojio "zdrave" i "nezdrave" organizacije temeljem postupka multivarijantne diskriminantne analize čime je dobio model za identifikaciju krize u organizaciji. Temeljem dinamičkih i statističkih pokazatelja razvio se sljedeći model (Žager i sur., 2008):

$$DF = 1,5X1 + 8,08X2 + 10X3 + 5X4 + 0,3X5 + 0,1X6$$

Veličine koje se koriste u ovom modelu prikazane su u Tablici 8.

Tablica 8. Kralicekov DF pokazatelj

NAZIV POKAZATELJA	BROJNIK	NAZIVNIK
X1	Čisti novčani tok	Ukupne obveze
X2	Ukupna imovina	Ukupne obveze
X3	Dobit prije kamata i poreza	Ukupna imovina
X4	Dobit prije kamata i poreza	Ukupni prihodi
X5	Zalihe	Ukupni prihodi
X6	Poslovni prihodi	Ukupna imovina

Izvor: Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Korištenjem ovog modela može se izvršiti procjena financijske stabilnosti organizacije, uzimajući u obzir da DF pokazatelj može imati i pozitivne i negativne vrijednosti. U Tablici 9. prikazane su kritične vrijednosti DF pokazatelja s pripadajućom osnovom financijske stabilnosti.

Tablica 9. Vrijednosti Kralicekovog DF pokazatelja s pripadajućom ocjenom financijske stabilnosti organizacije

VRIJEDNOST DF POKAZATELJA	FINANCIJSKA STABILNOST
>3,0	Izvrсна
>2,2	Vrlo dobra
>1,5	Dobra
>1,0	Srednja
>0,3	Loša
≤0,3	Početak insolventnosti
≤0,0	Umjerena insolventnost
≤-1,0	Izrazita insolventnost

Izvor: Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia

Kao i kod Altmanovog Z-Score modela, što je vrijednost pokazatelja veća, to znači da organizacija bolje posluje. Ukoliko se vrijednost DF pokazatelja kreće u rasponu od 1 do 3, financijska se stabilnost organizacije ocjenjuje kao srednja do izvrsna. Ukoliko organizacija ima vrijednost DF pokazatelja nižu od 0,3, znači da postoje veliki problemi s financijskom stabilnošću organizacije. Negativne vrijednosti DF pokazatelja ukazuju na to da je organizacija umjereno ili izrazito insolventna.

5.4. Bex sustav pokazatelja

Bex indeks (eng. *business excellence index*) predstavlja pokazatelj poslovne izvrsnosti organizacije, a do njegovog nastanka je došlo zbog nastojanja da se pokazatelji uspješnosti prilagode karakteristikama hrvatskog gospodarskog okruženja. Ovaj je model kreiran uz primjenu matematičko-statističkih metoda istraživanja temeljem informacija iz financijskih izvještaja 201 organizacije koje su kotirale na Varaždinskoj i Zagrebačkoj burzi u razdoblju od 2003. do 2007. godine te je prilikom tog istraživanja analizirano i obrađeno više od 1000 financijskih izvještaja.

Bex indeks služi za mjerenje poslovne izvrsnosti organizacije u dvije dimenzije, a to su:

- Trenutna poslovna izvrsnost (dimenzija "lagging")
- Očekivana poslovna izvrsnost (dimenzija "leading").

Belak (2014) navodi da Bex indeks ima statistički dokazanu prognostičku vrijednost koja iznosi više od 90%. Riječ je o potpuno novom pokazatelju financijske snage organizacije u odnosu na dosad korištene pokazatelje. S obzirom da se ne koriste podaci s tržišta kapitala, ovaj je model primjenjiv i za organizacije koje tek ulaze na burzu ili organizacije koje na njoj ne kotiraju, pa je prikladan za hrvatske uvjete. Bex model je kreiran na standardno uravnoteženim financijskim izvještajima pa tako može prikazivati velike otklone od rezultata kod malih organizacija koje imaju nestandardne i nestabilne izvještaje i koje se financiraju kombiniranjem izvora financiranja prikazanih u izvještajima i posudbi privatnog novca njihovih vlasnika. Bex indeks se izračunava korištenjem sljedeće formule:

$$BEX = 0,388ex1 + 0,579ex2 + 0,152ex3 + 0,316ex4$$

Bex indeks se koristi sa četiri pokazatelja koja su prikazana u Tablici 10.

Tablica 10. Bex indeks

NAZIV POKAZATELJA	BROJNIK	NAZIVNIK
Profitabilnost (ex1)	EBIT	Aktiva
Stvaranje vrijednosti (ex2)	Neto poslovna dobit	Vlastiti kapital x cijena
Likvidnost (ex3)	Radni kapital	Aktiva
Financijska snaga (ex4)	Dobit + amortizacija	Ukupne obveze

Izvor: Izrada autora prema Belak, V. (2014). Analiza poslovne uspješnosti. Zagreb: RRiF Plus

Vrijednost Bex indeksa bi trebala biti što veća, tj. što je vrijednost veća, to znači da je riječ o "zdravijoj" organizaciji. Vrijednosti Bex indeksa prikazane su u Tablici 11.

Tablica 11. Vrijednosti Bex indeksa

VRIJEDNOST BEX INDEKSA	FINANCIJSKA STABILNOST
>1	Dobre organizacije
Između 0 i 1	Potrebna unaprjeđenja
<1	Ugrožena egzistencija

Izvor: Izrada autora prema Belak, V. (2014). Analiza poslovne uspješnosti. Zagreb: RRiF Plus

6. ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA TVRTKE METIS D.D.

Dioničko društvo Metis d.d. je nastalo osnivanjem tvrtke za prikupljanje otpadaka pod nazivom Rijeka Otpad 1948. godine i to odlukom Nadzornog odbora Grada Rijeke. Poduzeće kasnije mijenja naziv u Metalpromet, a 1977. dolazi do spajanja tvrtki Metalpromet Rijeka i Surovina Maribor OOUR Kuk, Matulji, te nastaje tvrtka pod nazivom Metis. Kao dioničko društvo, Metis je osnovan na skupštini dioničara 29.12.1992. godine kada je usvojen i Statut društva.

Temeljna djelatnost tvrtke Metis d.d. je prikupljanje, primarna prerada i prodaja sekundarnih sirovina kao i pružanje usluga u području saniranja, prijevoza, čišćenja i sl., dok je trgovina repromaterijalima, trgovačkom robom i zaštitnom opremom sporedna djelatnost. Tvrtka svoju djelatnost obavlja na području Primorsko-goranske, Istarske, Ličko-senjske i Karlovačke županije u okviru svojih podružnica u Rijeci, Kukuljanovu, Puli, Ogulinu i Otočcu.

Tablica 12. Bilanca tvrtke Metis d.d.

Pozicija	AOP	31. 12. prethodne godine	Zadnji dan tekućeg razdoblja	Razlika - apsolutno	Razlika - %
AKTIVA					
A) Potraživanja za upisani, a neplaćeni kapital	001	0	0	0	-
B) Dugotrajna imovina (AOP 003+004+005+006)	002	100.694.000.000	93.927.000.000	-6.767.000.000	-6,72%
Nematerijalna imovina	003	22.000.000.000	15.367.000.000	-6.633.000.000	-30,15%
Materijalna imovina	004	77.959.000.000	78.229.000.000	270.000.000	0,35%
Financijska imovina	005	730.000.000	328.000.000	-402.000.000	-55,07%
Potraživanja	006	5.000.000	3.000.000	-2.000.000	-40,00%
C) Kratkotrajna imovina (AOP 008+009+010+011+012)	007	61.095.000.000	54.981.000.000	-6.114.000.000	-10,01%
Zalihe	008	9.271.000.000	11.635.000.000	2.364.000.000	25,50%
Potraživanja od kupaca	009	29.989.000.000	24.010.000.000	-5.979.000.000	-19,94%
Ostala potraživanja	010	5.286.000.000	6.301.000.000	1.015.000.000	19,20%
Financijska imovina	011	10.432.000.000	11.847.000.000	1.415.000.000	13,56%
Novac na računu i blagajni	012	6.117.000.000	1.188.000.000	-4.929.000.000	-80,58%
D) Plaćeni troškovi budućeg razdoblja, nedospjela naplata prihoda	013	466.000.000	452.000.000	-14.000.000	-3,00%
E) Gubitak iznad visine kapitala	014	0	0	0	-
UKUPNO AKTIVA (AOP 001+002+007+013+014)	015	162.255.000.000	149.360.000.000	-12.895.000.000	-7,95%
PASIVA					
A) Kapital i rezerve (AOP 017+018+019)	016	36.257.000.000	30.644.000.000	-5.613.000.000	-15,48%
Upisani kapital	017	13.425.000.000	13.425.000.000	0	0,00%
Rezerve**	018	7.605.000.000	8.008.000.000	403.000.000	5,30%
Dobit/gubitak tekuće godine*	019	15.227.000.000	9.211.000.000	-6.016.000.000	-39,51%
B) Manjinski interesi	020	0	0	0	-
C) Dugoročna rezerviranja za rizike i troškove	021	1.692.000.000	1.597.000.000	-95.000.000	-5,61%
D) Dugoročne obveze	022	21.824.000.000	15.327.000.000	-6.497.000.000	-29,77%
E) Kratkoročne obveze (AOP 024+025+026)	023	29.552.000.000	29.845.000.000	293.000.000	0,99%
Obveze prema dobavljačima	024	17.663.000.000	18.038.000.000	375.000.000	2,12%
Kratkoročne financijske obveze	025	9.044.000.000	9.260.000.000	216.000.000	2,39%
Ostale kratkoročne obveze	026	2.845.000.000	2.547.000.000	-298.000.000	-10,47%
F) Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja	027	395.000.000	377.000.000	-18.000.000	-4,56%
UKUPNA PASIVA (AOP 016+020+021+022+023+027)	028	89.720.000.000	77.790.000.000	-11.930.000.000	-13,30%

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno:

20.6.2019.>

Iz Tablice 12. vidljivo je da je 2018. godine, u odnosu na 2017., došlo do smanjenja ukupne dugotrajne imovine za 6,72%. Najveći se pad (u apsolutnoj vrijednosti) bilježi kod nematerijalne imovine, dok, gledano u postotcima, najveći pad bilježi financijska imovina (55,07%). Što se tiče kratkotrajne imovine, ona također bilježi pad u odnosu na 2017. godinu i to za 10,01%. Najveći porast (25%) se bilježi kod vrijednosti zaliha i ostalih potraživanja (19,20%), a najveći pad je vezan uz vrijednost novca na računu i blagajni, koji je 2018. godine niži za 80,58%. U 2018. godini dolazi i do pada vrijednosti kapitala i rezervi za ukupno 15,48%, a taj je pad isključivo produkt smanjene dobiti u tekućoj godini za 39,51%. U istom periodu dolazi i do manjeg povećanja iznosa kratkoročnih obveza (0,99%) koje je vezano uz obveze prema dobavljačima i kratkoročne financijske obveze, dok je kod ostalih financijskih obveza primjetan trend opadanja.

Tablica 13. Račun dobiti i gubitka tvrtke Metis d.d.

Pozicija	AOP	Prethodna godina		Tekuća godina		Razlika - kumulativno	
		Kumulativno	Kumulativno	Apsolutno	%		
PRIHODI							
A) Prihodi (AOP 031+032+033)	030	233.741.000.000	216.220.000.000	-17.521.000.000	-7,50%		
Prihodi od prodaje u zemlji	031	108.049.000.000	130.589.000.000	22.540.000.000	20,86%		
Prihodi od prodaje u inozemstvu	032	122.151.000.000	82.203.000.000	-39.948.000.000	-32,70%		
Ostali prihodi	033	3.541.000.000	3.428.000.000	-113.000.000	-3,19%		
B) Financijski prihodi (AOP 035+036)	034	761.000.000	1.150.000.000	389.000.000	51,12%		
Pozitivne tečajne razlike	035	0	0	0	-		
Kamate i ostali financijski prihodi	036	761.000.000	1.150.000.000	389.000.000	51,12%		
C) Izvanredni prihodi	037	0	0	0	-		
PRIHODI UKUPNO (AOP 030+034+037)	038	234.502.000.000	217.370.000.000	-17.132.000.000	-7,31%		
RASHODI							
D) Promjene u zalihama gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	039	0	0	0	-		
E) Rashodi (AOP 041+042+043+044+045)	040	178.182.000.000	166.433.000.000	-11.749.000.000	-6,59%		
Materijalni troškovi i troškovi prodane robe	041	139.988.000.000	123.774.000.000	-16.194.000.000	-11,57%		
Troškovi osoblja	042	21.074.000.000	23.379.000.000	2.305.000.000	10,94%		
Amortizacija	043	9.673.000.000	10.810.000.000	1.137.000.000	11,75%		
Vrijednosno usklađenje i rezerviranja	044	718.000.000	1.257.000.000	539.000.000	75,07%		
Ostali troškovi iz osnovne djelatnosti	045	6.749.000.000	7.213.000.000	464.000.000	6,88%		
F) Financijski rashodi (AOP 047+048)	046	1.837.000.000	1.271.000.000	-566.000.000	-30,81%		
Negativne tečajne razlike	047	0	0	0	-		
Kamate i ostali financijski rashodi	048	1.837.000.000	1.271.000.000	-566.000.000	-30,81%		
G) Izvanredni rashodi	049	0	0	0	-		
UKUPNI RASHODI (AOP 039+040+046+049)	050	180.019.000.000	167.704.000.000	-12.315.000.000	-6,84%		
DOBITAK ILI GUBITAK							
Dobit ili gubitak prije oporezivanja* (AOP 038-050)	051	54.483.000.000	49.686.000.000	-4.817.000.000	-8,84%		
Porez na dobit	052	3.621.000.000	2.206.000.000	-1.415.000.000	-39,08%		
Dobit ili gubitak nakon oporezivanja (AOP 051-052)	053	50.862.000.000	47.460.000.000	-3.402.000.000	-6,69%		
Manjinski interesi	054	0	0	0	-		
Neto dobit ili gubitak skupine (AOP 053-054)	055	50.862.000.000	47.460.000.000	-3.402.000.000	-6,69%		

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgf.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno:

20.6.2019.>

Iz računa dobiti i gubitka vidljivo je da je u 2018. godini došlo do pada prihoda od 7,5% u odnosu na 2017. godinu, a pad je primjetan i kod prihoda od prodaje u zemlji i prihoda od prodaje u inozemstvu. U isto vrijeme dolazi do značajnog rasta financijskih prihoda (51,12%) koji je isključivo vezan uz kamate i ostale financijske prihode. U 2018. godini dolazi i do smanjenja rashoda (6,59%) u odnosu na 2017. godinu, što je pogotovo vidljivo kod financijskih rashoda koji su smanjeni za 30,81%. Neto dobit tvrtke je u 2018. godini bila 6,69% niža nego u 2017.

Tablica 14. Pokazatelji profitabilnosti tvrtke Metis d.d.

Pokazatelji profitabilnosti	
ROA	6,17%
ROE	30,06%
Operativna profitna marža	23,03%
Neto profitna marža	21,83%
Bruto profitna marža	22,85%
Marža operativnog novčanog toka	0,00%
EBIT	49.787.000,00 kn
EBITDA	60.597.000,00 kn
EBIT marža	22,90%
EBITDA marža	27,88%

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgf.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Društvu Metis d.d. na raspolaganju ostaje 21,83% dobiti u odnosu na ostvareni prihod i može se reći da su svi pokazatelji profitabilnosti zadovoljavajući.

Tablica 15. Pokazatelji profitabilnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje

Pokazatelji profitabilnosti	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
ROA	9,38%	6,17%
ROE	42,00%	30,06%
Operativna profitna marža	23,77%	23,03%
Neto profitna marža	21,69%	21,83%
Bruto profitna marža	23,23%	22,85%
Marža operativnog novčanog toka	0,00%	0,00%
EBIT	55.559.000,00 kn	49.787. 000,00 kn
EBITDA	65.232.000,00 kn	60.597. 000,00 kn
EBIT marža	-	22,90%
EBITDA marža	-	27,88%

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgf.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Iz podataka u Tablici 15. vidljivo je da je u 2018. došlo do smanjenja gotovo svih pokazatelja profitabilnosti osim neto profitne marže.

Tablica 16. Pokazatelji likvidnosti tvrtke Metis. d.d.

Pokazatelji likvidnosti		
Koeficijent trenutne likvidnosti	0,04	NISKA LIKVIDNOST
Koeficijent ubrzane likvidnosti	1,45	DOBRA LIKVIDNOST
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,84	NISKA LIKVIDNOST
Koeficijent financijske stabilnosti	2,04	LOŠE
Neto obrtni (radni) kapital	25.136.000,00 kn	DOBRO
Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do], <pristupljeno: 20.6.2019.>		

Podaci u Tablici 16. ukazuju na nisku likvidnost koeficijenta trenutne likvidnosti i tekuće likvidnosti dok je koeficijent ubrzane likvidnosti zadovoljavajući. Lošu ocjenu također dobiva koeficijent financijske stabilnosti.

Tablica 17. Pokazatelji likvidnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje

Pokazatelji likvidnosti	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
Koeficijent trenutne likvidnosti	0,21	0,04
Koeficijent ubrzane likvidnosti	1,75	1,45
Koeficijent tekuće likvidnosti	2,07	1,84
Koeficijent financijske stabilnosti	1,73	2,04
Neto obrtni (radni) kapital	31.543.000,00 kn	25.136.000,00 kn
Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do], <pristupljeno: 20.6.2019.>		

Tablica 17. nam govori da je došlo da pada svih pokazatelja likvidnosti u 2018. godini, osim koeficijenta financijske stabilnosti.

Tablica 18. Pokazatelj zaduženosti tvrtke Metis d.d.

Pokazatelji zaduženosti		
Koeficijent zaduženosti	30,50%	DOBRO
Koeficijent vlastitog financiranja	20,52%	RIZIČNO
Koeficijent financiranja	1,49	RIZIČNO
Pokriće troškova kamata	40,08	
Faktor zaduženosti	0,78	DOBRO
Stupanj pokrića I	0,33	
Stupanj pokrića II	0,49	LOŠE
Koeficijent financijske poluge	2,54	

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Prema podacima u Tablici 18., koeficijent zaduženosti je zadovoljavajući, kao i faktor zaduženosti, dok lošije ocjene dobivaju koeficijent vlastitog financiranja, koeficijent financiranja i stupanj pokrića. Razlog se krije u činjenici da se tvrtka manjim dijelom financira iz vlastitih izvora financiranja. Koeficijent financiranja je ocjenjen kao rizičan jer je odnos iznosa obveza i iznosa kapitala društva nepovoljan. Stupanj pokrića također dobiva lošu ocjenu zbog velikog iznosa dugoročnih obveza.

Tablica 19. Pokazatelj zaduženosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje

Pokazatelji zaduženosti	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
Koeficijent zaduženosti	31,66%	30,24%
Koeficijent vlastitog financiranja	22,35%	20,52%
Koeficijent financiranja	1,42	1,47
Pokriće troškova kamata	-	40,08
Faktor zaduženosti	0,85	0,78
Stupanj pokrića I	0,36	0,33
Stupanj pokrića II	0,58	0,49
Koeficijent financijske poluge	2,47	2,54

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Kod pokazatelja zaduženosti bilježi se smanjenje u odnosu na 2017. godinu, ali su povećani koeficijent financiranja i koeficijent financijske poluge.

Tablica 20. Pokazatelji aktivnosti tvrtke Metis d.d.

Pokazatelji aktivnosti	
Koeficijent obrta ukupne imovine	1,46
Koeficijent obrta kratkotrajne imovine	3,95
Koeficijent obrtaja potraživanja	5,44
Trajanje naplate potraž. u danima	67,11
Obrt zaliha	10,64
Koef. obrtaja obveza prema dobav.	6,86
Dani plaćanja dobavljačima	53,19
Prosječna isplata dugovanja	44,80

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Koeficijent obrta iznosi 1,46% što bi značilo da se ukupna imovina društva obrne 1,46 puta unutar jednog poslovnog ciklusa, tj. društvo na uloženu 1 kunu imovine ostvaruje 1,46 kuna prihoda. Koeficijent obrta kratkotrajne imovine iznosi 3,95 što nam govori da društvo na uloženu kunu kratkotrajne imovine ostvaruje 3,95 kuna prihoda. Koeficijent obrta potraživanja bi trebao biti čim viši kako bi se smanjilo vrijeme naplate potraživanja. U ovom slučaju vrijeme naplate iznosi 67 dana pa bi se moglo zaključiti da društvo nema većih problema s naplatom potraživanja, iako bi ipak bilo bolje da je ovaj koeficijent što veći.

Tablica 21. Pokazatelji aktivnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje

Pokazatelji aktivnosti	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
Koeficijent obrta ukupne imovine	1,45	1,46
Koeficijent obrta kratkotrajne imovine	3,84	3,95
Koeficijent obrtaja potraživanja	7,68	5,44
Trajanje naplate potraž. u danima	47,55	67,11
Obrt zaliha	15,10	10,64
Koef. obrtaja obveza prema dobav.	7,92	6,86
Dani plaćanja dobavljačima	46,06	53,19

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Podaci iz Tablice 21. nam govore da su pokazatelji aktivnosti nešto povoljniji u 2018. godini u odnosu na 2017. iako je došlo do smanjenja obrta zaliha i povećanja dana plaćanja dobavljačima.

Tablica 22. Pokazatelji ekonomičnosti tvrtke Metis d.d.

Pokazatelji ekonomičnosti	
Ekonomičnost ukupnog poslovanja	1,30
Ekonomičnost poslovanja	1,72
Ekonomičnost financiranja	0,90
Ekonomičnost izvanrednih aktivnosti	-

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

Kod ekonomičnosti ukupnog poslovanja, društvo realizira 1,30 ukupnih prihoda na jednu jedinicu ukupnih rashoda. Društvo je ostvarivalo 0,90 kuna financijskih prihoda na uloženu 1 kunu financijskih rashoda pa se može doći do zaključka da društvo nije imalo dovoljno financijskih prihoda za pokriće financijskih rashoda.

Tablica 23. Pokazatelji ekonomičnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje

Pokazatelji ekonomičnosti	Prethodno razdoblje	Tekuće razdoblje
Ekonomičnost ukupnog poslovanja	1,30	1,30
Ekonomičnost poslovanja	1,64	1,72
Ekonomičnost financiranja	0,41	0,90
Ekonomičnost izvanrednih aktivnosti	-	-

Izvor: Izrada autora prema Metis d.d. (2018). Godišnje izvješće i financijski izvještaji na dan i za godinu završenu 31.12.2018., [raspoloživo na: <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web/SudregAction.do>], <pristupljeno: 20.6.2019.>

U odnosu na prethodnu godinu nema značajnijih razlika vezanih uz pokazatelje ekonomičnosti tvrtke Metis d.d. ali se ipak može primijetiti da je došlo do pozitivnih pomaka kod ekonomičnosti financiranja pa bi se moglo reći da postoji trend rasta pokrića financijskih rashoda korištenjem financijskih prihoda.

ZAKLJUČAK

Financijski izvještaji predstavljaju dokumente koji u sebi sadrže podatke o financijskom položaju i uspjehu poslovanja organizacije te oni, samostalno, ne pružaju dovoljno informacija za donošenje pravilnih poslovnih odluka. Radi donošenja važnih poslovnih odluka iznimno je važno da se obavi analiza financijskih pokazatelja koji su usporedivi s organizacijama iz srodnih ili istih djelatnosti kako bi se mogla utvrditi pozicija organizacije u odnosu na druge organizacije. Bez usporedbe sami pokazatelji nisu toliko relevantni jer samostalno mogu prikazivati vrlo dobro stanje organizacije dok se, u usporedbi s drugim organizacijama, može dogoditi da i nisu baš tako dobri ili povoljni. Osim navedenog, analiza financijskih pokazatelja se može uspoređivati s analizama iz proteklih vremenskih razdoblja pa se tako može steći uvid u ispravnost poslovnih odluka koje su donesene u prošlosti, tj. može se zaključiti da li je došlo do pozitivnih ili negativnih promjena.

Temeljni cilj definiranja ključnih pokazatelja financijskih performansi organizacije je procjenjivanje financijskog stanja i kretanja organizacije kao i procjenjivanje poslovnih sposobnosti organizacije. Interne analize mogu pomoći rukovodstvu organizacije da dobije uvid u rezultate provedenih aktivnosti, a eksterne analize omogućavaju pozicioniranje mogućih poslovnih partnera kod odluke da li će i na koji način poslovati s organizacijom.

Financijska analiza koja se obavlja korištenjem informacija iz financijskih izvještaja kreira podatke koji su pogodni za analize trenutnog poslovanja organizacije kao i za poboljšanje budućeg poslovanja. Najčešće korištene tehnike i metode analize financijskih izvještaja se odnose na horizontalnu i vertikalnu analizu i analizu korištenjem financijskih pokazatelja.

Horizontalna analiza se odnosi na pozicije bilance i pozicije iz računa dobiti i gubitka. Kako bi se došlo do spoznaje o dinamici promjena, vrlo je važno da se prate višegodišnji trendovi. Vertikalnom analizom bilance određene pozicije u bilanci se iskazuju kao postotni udjeli u ukupnoj vrijednosti pasive dok se kod vertikalne analize računa dobiti i gubitka vrijednost ukupnih prihoda koristi kao baza za usporedbu. Pokazatelji financijske analize predstavljaju racionalne brojeve koji u međusoban odnos postavljaju određene veličine te prikazuju uspjeh poslovanja organizacije.

POPIS SLIKA

Slika 1. Položaj općenito prihvaćenih računovodstvenih načela	8
Slika 2. Primjer obrasca bilance	10
Slika 3. Primjer obrasca računa dobiti i gubitka	14
Slika 4. Primjer izvještaja o promjenama kapitala	17
Slika 5. Primjer Izvještaja o novčanom toku	19
Slika 6. Osnovni instrumenti i postupci kod analize financijskih izvještaja	22
Slika 7. Odnos između pokazatelja analize financijskih izvještaja i osnovnih kriterija dobrog poslovanja organizacije	27
Slika 8. Du Pont sustav pokazatelja (rentabilnost ukupne imovine)	38

POPIS TABLICA

Tablica 1. Pokazatelji likvidnosti	28
Tablica 2. Pokazatelji zaduženosti	30
Tablica 3. Pokazatelji aktivnosti	32
Tablica 4. Pokazatelji ekonomičnosti	33
Tablica 5. Pokazatelji profitabilnosti	34
Tablica 6. Altmanov Z-Score model	40
Tablica 7. Određene granice ocjene za Altmanov Z-Score	41
Tablica 8. Kralicekov DF pokazatelj	42
Tablica 9. Vrijednosti Kralicekovog DF pokazatelja s pripadajućom ocjenom financijske stabilnosti organizacije	43
Tablica 10. Bex indeks	44
Tablica 11. Vrijednosti Bex indeksa	44
Tablica 12. Bilanca tvrtke Metis d.d.	45
Tablica 13. Račun dobiti i gubitka tvrtke Metis d.d.	46
Tablica 14. Pokazatelji profitabilnosti tvrtke Metis d.d.	47
Tablica 15. Pokazatelji profitabilnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje	47
Tablica 16. Pokazatelji likvidnosti tvrtke Metis. d.d.	48
Tablica 17. Pokazatelji likvidnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje	48
Tablica 18. Pokazatelj zaduženosti tvrtke Metis d.d.	49
Tablica 19. Pokazatelj zaduženosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje	49
Tablica 20. Pokazatelji aktivnosti tvrtke Metis d.d.	50
Tablica 21. Pokazatelji aktivnosti tvrtke Metis d.d.	50
Tablica 22. Pokazatelji ekonomičnosti tvrtke Metis d.d.	51
Tablica 23. Pokazatelji ekonomičnosti tvrtke Metis d.d. u odnosu na prethodno razdoblje	51

LITERATURA

1. Barbić, J., Čolaković, E., Parać, B., Vujić, V. (2008). Korporativno upravljanje – osnove dobre prakse vođenja društva kapitala. Zagreb: Hum-Croma
2. Belak, V. (2014). Analiza poslovne uspješnosti. Zagreb: RRiF Plus
3. Bešvir, B. (2008). Kako čitati i analizirati financijske izvještaje. Zagreb: RRiF Plus
4. Buterin, V., Luležić, E., Buterin, D., (2018), Should Croatia develop its mortgage market? 7th International Scientific Symposium "Economy of Eastern Croatia - Vision and Growth", Osijek : Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet Osijek,
5. Buterin, V., Plenča, J., Buterin, D. (2015), Analiza mogućnosti pariteta eura i dolara, Praktični menadžment, 6, 1, 22-29
6. Buterin, V., Buterin, D. (2014), Hrvatska i bilančna recesija, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 5, 1, 29-38
7. Cirkveni Filipović, T. (2016a). Knjigovodstveni praktikum – ostali poslovni prihodi. Zagreb: RRiF Plus
8. Cirkveni Filipović, T. (2016b). Hrvatski računovodstveni sustav. Zagreb: RriF Plus
9. Domazet, T. (2000). Međunarodni računovodstveni standardi. Zagreb: Faber & Zgombić plus
10. Gulin D., Perčević A., Tušek B., Žager L. (2012). Poslovno planiranje, kontrola i analiza. Zagreb: RriF Plus
11. Gulin, D., Tušek, B. i Žager, L. (2004). Poslovno planiranje, kontrola i analiza. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
12. Harison, W. T., Horngren, C.T. (1993). Financial Accounting. New Jersey: Prentice Hall
13. Horvat Jurjec, K. (2011). Analiza financijskih izvještaja pomoću financijskih pokazatelja. Zagreb: RriF Plus
14. Ministarstvo financija (2015). Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja, NN 96/2015

15. Olgíć Draženović, B., Buterin, V. Buterin, D. (2018), Strukturne reforme zemalja CEE-a u tranzicijskom razdoblju – pouke i zaključci, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, 6, 1, 127-142
16. Tipurić, D. (2003). Konkurentska sposobnost poduzeća. Zagreb: Sinergija
17. Vidučić, Lj. (2004). Financijski menadžment. Zagreb: RriF Plus
18. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever, S., Žager, L. (2008). Analiza financijskih izvještaja. Zagreb: Masmedia